

Lytje Pole

ALLE TOERISTISCHE INFORMATIE OVER SCHIERMONNIKOOG

JAARGANG EDITIE

2024/Herfst

Ontdek Schiermonnikoog

BENIEUWD WAT JE
ALLEMAAL KUNT BELEVEN ?

Gratis
uitgave

NIET TE MISSEN
DIT KWARTAAL

- November Wandelmaand
- 125 jaar VVV Wandeling
- Literatuurfestival Meet Me at the Lighthouse
- Een taalles Schiermonnikoogs

17

Kinderburgemeester

21

Konijnenherstel

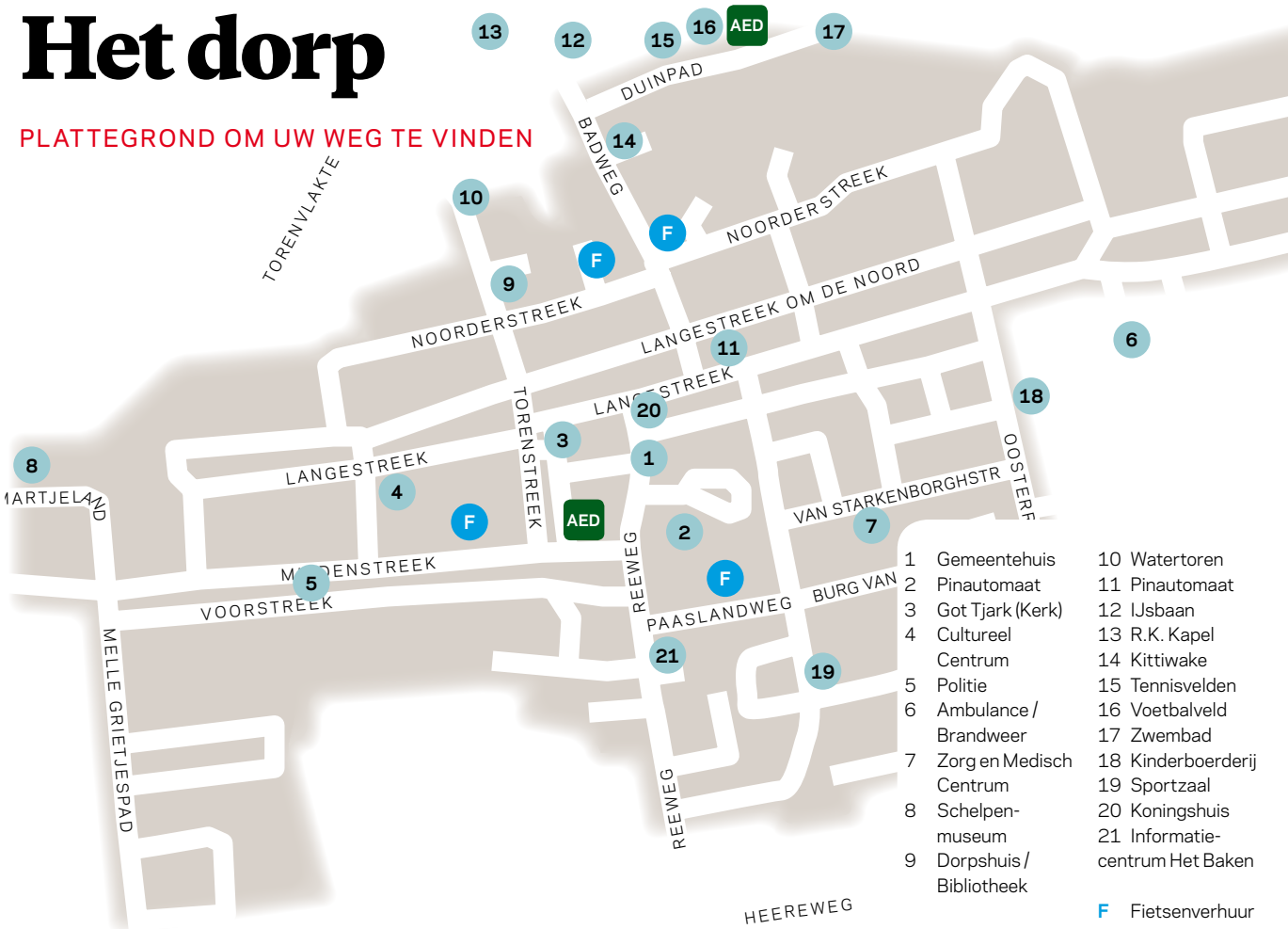

26

Sinterklaasintoct

Het dorp

PLATTEGROND OM UW WEG TE VINDEN

BELANGRIJKE ADRESSEN

Zorg en Medisch Centrum Schiermonnikoog is gevestigd aan de Van Starckenborghstraat 17, hier zijn de volgende zorgaanbieders gevestigd:

Huisarts & Apotheek

Huisartsenpraktijk Schiermonnikoog
tel: 0519-712400
De praktijk is 24 uur per dag, 7 dagen per week bereikbaar voor spoedgevallen. In andere gevallen is de praktijk op werkdagen telefonisch bereikbaar tussen 08:30 en 09:30 uur en tussen 13:30 en 14:30 uur.

U kunt telefonisch een afspraak maken om medicijnen op te halen. De apotheek is elke werkdag telefonisch tussen 08:30 en 09:30 uur en tussen 13:30 en 14:30 uur bereikbaar.

Tandarts

Tandartspraktijk Schiermonnikoog
Tatjana C. Robberts, tandarts
Dr. Marco S. Cune, tandarts
www.tandartspraktijkschiermonnikoog.nl
tel. 0519-531777
Behandeling uitsluitend op afspraak

Fysiotherapeut

A. v.d. Meulen
tel. 0519-531927 (uitsluitend op afspraak)
Telefonisch bereikbaar tussen 12:30-13:00 uur.

Thuiszorg Het Friese Land

tel. 0900-8864 (€ 0,10 p.m.) www.thfl.nl

Adverteren

Adverteren in Lytje Pole is voor leden van de VVV Schiermonnikoog mogelijk met korting. Wilt u ook adverteren neem dan contact op met de VVV Schiermonnikoog.

Aanleveren kopij

Stuur vóór 14 november 2024 uw kopij naar: redactie@vvvschiermonnikoog.nl. Vanwege de soms grote aantallen kopij dat de redactie binnen krijgt, kunnen wij (volledige) plaatsing helaas niet garanderen.

Nationaal Park Schiermonnikoog

Teksten: Cynthia Bom (nachtvlinders)
Cynthia Borrás, Natascha van den Bosch, Petra de Goeij en Marycha Franken (lepelaars)
Erik Jansen, Bob Jonge Poerink (vleermuizen), Marijke Barhorst
Foto's: Cynthia Borrás, Marijke Barhorst, Natuurmonumenten

De informatie in deze krant is zo nauwkeurig mogelijk overgenomen. VVV Schiermonnikoog aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor gevolgen van onjuistheden en onvolkomenheden die evenwel in deze krant vermeld staan.

112 ALS ELKE SECONDE TELT

Bij een noodgeval

Het algemene alarmnummer voor politie, brandweer, ambulance en lifeguards is ook op Schiermonnikoog: 112.

Geen speed?

Politie
Voorstreek 28
tel. 0900-8844
Brandweer
tel. 0900-0904
Kustwacht
tel. 088-7974388

Dierenarts

Dierenartsenpraktijk Dokkum
Reddingsweg 38
tel. 0519-292526
Eénmaal per maand aanwezig, uitsluitend op afspraak.

Zeehonden & Vogels

Eerste hulp bij zieke zeezoogdieren en vogels

Met klem wordt geadviseerd zieke dieren en vogels wegens gevaar voor ziektes niet zelf te vangen of op te rapen. Voor zeezoogdieren en vogels kun je bellen naar Coördinator Theun Talsma, +31(0)6-10761812 of Rutger Talsma +31(0)6-53356521.
B.g.g. zeezoogdieren: Zeehonden-centrum Pieterburen +31(0)595-526526 en b.g.g. vogels: vertegenwoordigers NVWS Andries van Guldener +31(0)6-40561342 of Marcel Fennis +31(0)6-51130302. Dit laatste nummer kun je ook bellen bij het aantreffen van moederloze kittens.

VVV Schiermonnikoog

De VVV is gevestigd in Informatiecentrum Het Baken. Hier kun je terecht voor actuele informatie over Schiermonnikoog.

Openingstijden:

Maandag t/m zaterdag van 09:00 tot 17:00 uur
Zondag van 10:00 tot 14:00 uur
Reeweg 9
tel. +31(0)519 531233

info@vvvschiermonnikoog.nl
www.vvvschiermonnikoog.nl

Bekijk ook:

- www.vvvschiermonnikoog.nl/agenda
- Facebook @eilandschiermonnikoog
- Instagram @vvvschiermonnikoog
- Check ook de Schier APP!

Schiermonnikoog

www.vvvschiermonnikoog.nl/verhuren
0519 531233 | Reeweg 9 | info@vvvschiermonnikoog.nl

Geef (jezelf) een abonnement cadeau en ontvang de Lytje Pole Krant thuis in je brievenbus!

Meer weten?

vvvschiermonnikoog.nl/krant

INHOUD

2	Algemeen
3	Welkom
5	Fiets- en Wandeliland
7	Actueel
8-9	Excursies
11	Naar het strand
13	Sport & Spel

15	Ontspanning
17	Kinderactiviteiten
19	Het Baken
20-22	Nationaal Park Natuur
23	125 Jaar VVV
25	Even voorstellen
26	Muziek & Evenementen

27	Musea
29	Lezen
30	Kerk & Bezinning
31	Traditie & Historie
33	Kunst & Cultuur
35	Literair
36	Gemeente Schiermonnikoog
37	Reizen
38	November wandelmaand
39	Getij

Nieuwsgierig geworden?

Deze en nog vele andere accommodaties vind je terug op www.vvvschiermonnikoog.nl

WELKOM

Joke Eijer
directeur VVV Schiermonnikoog

Beste lezers,

Terwijl ik dit voorwoord schrijf, regent het goed en waait het met windkracht 5, heerlijk! Tenminste, in de herfst.

Die tijd komt er weer aan, de tijd voor uitwaaien en gezellige binnen- (en buiten) activiteiten. Deze herfst staat bol van leuke dingen, zoals de paddenstoelenwandeling, mooie exposities, het literatuurfestival Meet Me at the Lighthouse en nog veel meer. Voor de paddenstoelenwandeling ga je natuurlijk eerst even naar informatiecentrum Het Baken, voor de zoekkaart en het handige spiegeltje. Daarmee kijk je onder de paddenstoel en herken je deze nog makkelijker op de zoekkaart. Ook in deze de krant: (nieuwe) ondernemers, activiteiten, geschiedenis, natuur, cultuur en alle praktische informatie van en over het eiland. Vooral als je met de sneldienst reist, is er niet altijd meer een taxidienst beschikbaar; hierover lees je meer op de actueel-pagina (p7). Uiteraard hebben we dit jaar voor jullie weer een vol programma tijdens de November Wandelmaand met een aantal nieuwe excursies, waaronder de kerstbomenwandeling. En de culinaire wandeling is dit jaar zeven dagen per week te boeken. Vanuit het Baken kijken we hier ook naar uit, want als team is dit altijd een zeer geslaagd uitje (Tip! Als teamactiviteit erg gezellig).

Lees vooral deze krant van A tot Z. Voor de uitgebreide agenda ga je natuurlijk naar onze website of raadpleeg je de Lytje Pole Agenda. Zien we je lekker uitwaaien in de streken of de duinen? Bij informatiecentrum Het Baken kunnen wij je de mooiste routes wijzen en de beste tips meegeven, dus kom gerust langs.

In deze rubriek laten we huiseigenaren aan het woord over hun vakantiewoning die ze via de VVV verhuren.

Jagerskamp

Aart, Pieter en Bert Heering

Aan het eind van de jaren zestig konden onze ouders dankzij een erfenis van een oudtante een vakantiewoning kopen in het toen gloednieuwe bungalowpark De Monnik. Schiermonnikoog kenden we al goed door regelmatige bezoeken vanuit onze toenmalige woonplaats Sappemeer. De bungalow kreeg de naam Jagerskamp, naar het voormalige familiehuis van de Heerings, dat al jaren eerder was gesloopt en zo toch een beetje voortleeft. In de halve eeuw die sindsdien is verstreken, heeft het lot ons naar vele en verre oorden gebracht. De band met Schiermonnikoog is daarbij juist hechter geworden. Het gevoel van weerzien en welbehagen begint al met de koffie en gevulde koek op de boot. De vrije natuur, rust en gezelligheid van het dorp maken Schier, elke keer weer en in elk jaargetijde, tot een schitterende ervaring. Het mooiste programma voor ons is fietsen naar de Kobbelduinen, zwerven door de kwelder, langs de prielen en over het strand. Tot slot een drankje in de gelagkamer van Hotel van der Werff. Dit willen wij graag delen met onze gasten.

Jagerskamp is in 2022 grondig gerenoveerd en vergroot, met ruime aandacht voor functionaliteit en comfort en een fikse opknabbeurt voor de tuin en het zonneterras. Onze hoogbejaarde ouders, die het beheer inmiddels hebben overgedragen aan broer Bert, waren daarbij nog actief betrokken. Ondertussen zijn zij overleden en zijn wij gedrieën de nieuwe eigenaars. Over

de bestemming van de Jagerskamp hoefde geen minuut gediscussieerd te worden. Wij houden vast aan ons geliefde huisje en blijven dat graag ter beschikking stellen aan huurders die er, zoals blijkt uit de recensies, ongetwijfeld net zo van genieten als wij. Mede dankzij VVV Schiermonnikoog die bij de verhuur altijd voortreffelijk bemiddelt.

WaddenKozijn

SCHIERMONNIKOOG - AMELAND - TERSCHELLING

KUNSTSTOF KOZIJNEN VOOR DE WADDENEILANDEN

KUNSTSTOF KOZIJNEN - RABAT - WINDVEREN - BOEIDELLEN - DEUREN - SCHUIFPUIEN

☎ 0594-697544

🌐 waddenkozijn.nl

23 volledig ingerichte 2-6 persoons appartementen

- ✓ Gelegen in het centrum van het dorp
- ✓ Voorzien van eigen keukens, douche en toilet
- ✓ Incl. linnengoed, handdoeken en theedoeken
- ✓ Gratis draadloos internet
- ✓ Voor aanbiedingen zie onze website

www.schierononline.nl | info@schierononline.nl | 0519 53 12 72

Een heerlijke vakantie in Resort Schierduin!

Luxe appartementen in de duinen op loopafstand van het strand en het dorp

- Kleinschalig appartementencomplex met 1 tot 4 slaapkamers
- Appartementen met eigen terras
- Elk appartement heeft een complete keuken
- Overdekt zwembad
- 2 persoons infrarood sauna's
- 4 persoons buitensauna's

Resort Schierduin | Badweg 67 Schiermonnikoog | www.resortschierduin.nl

Geniet van uw vakantie. Wij passen op uw huis en uw huisdieren.

Scan deze QR- code voor meer info

Of bel dit nummer voor meer info

0572-363-810

www.residencecare.nl

www.zetstrabouw.nl

onderhoud - renovatie - verbouw - nieuwbouw - inbraakpreventie

Hoendiep 101 tel: 050-3121369 fax 050-3126434

De meest noordelijke strandlocatie van Nederland;

Voor uw kopje koffie of drankje, borrelhapje of lunch en in het hoogseizoen ook voor uw diner. Daarnaast bieden wij uitgebreide mogelijkheden voor gezelschappen, feestjes, bruiloften e.d.

Strandpaviljoen "De Marlijn"

Prins Bernhardweg 2, 9166 SH Schiermonnikoog
tel: 0519-531397 | info@demarlijn.com

FIETS- & WANDELEILAND

Wandelen met je hond

Schiermonnikoog is een heerlijk eiland om met je hond te wandelen. De accommodaties waar de hond welkom is, zijn snel te vinden op de website van de VVV. Hond niet welkom? Er is een kleinschalig hondenhotel op Schiermonnikoog: overdag kun je er je hond ophalen om samen over het eiland te

struinen en aan het einde van de dag breng je hem weer terug naar het hondenhotel. Er zijn een aantal regels om de natuur niet te verstoren, deze vind je op pagina 36 van deze krant en op www.vvvschiermonnikoog.nl. Ook kun je hier meer lezen over het hondenhotel.

Natuurwandelingen

Er gebeuren bijzondere dingen op het wad, de kwelder, het strand en in het bos en de duinen. Loop er niet zomaar aan voorbij; met een eilander natuurgids ontdek je meer. Folkert Abma woont al z'n hele leven op Schiermonnikoog. Bij zijn natuurwandelingen draait het om beleving van het buiten zijn in de

natuur. Ontdek hoe groots én kwetsbaar die is. Door in de natuur te zijn en haar beter te leren kennen begrijp je ook waarom we haar willen koesteren en behouden. Folkert neemt je graag mee op een afwisselende tocht over het eiland. Hij biedt buitenactiviteiten aan voor jong en oud, alleen of in een groep. *Kijk op straun.nl voor meer info.*

It Eilaun reeuwn

It Eilaun reeuwn (het eiland rond) is een nederlandstalige fiets- en wandelroute van zestien kilometer langs de hoogtenpunten van het eiland. Je komt onder andere langs de Westerplas met de vogelkijkhut, de vuurtoren, de Wassermann bunker en drenkelingenkerkhof Vredenhof. Je fietst of wandelt door alle verschillende gebieden van het eiland: dorp, duin, bos en kwelder. Een kleurrijk boekje in een handig zakformaat, voorzien van prachtige foto's en leuke wetenswaardigheden over de plekken waar je langskomt. It Eilaun reeuwn is verkrijgbaar in Het Baken.

Hardlopen met de routes van Natuurmonumenten

Op de website van Natuurmonumenten kun je routes downloaden en zelf op pad gaan door de natuur van Nationaal Park Schiermonnikoog. Er zijn zes verschillende wandelroutes met informatie over de natuur en cultuur van het eiland. Voor de echte sportievelingen

is er ook een trailrunroute. Met de trailrunroute loop je lekker ver over het brede strand van Schiermonnikoog. Vanaf het strand steekt de route meerdere malen de eerste duinrand over om door het naaldbos.

Onder andere verkrijgbaar in Het Baken

Plattegronden

Wandelen & Fietsen op Schiermonnikoog

Fietstocht

Keurje troch en om it darp

Sportieve wandeling

Bunkerroute

Eilander Taalroute

Sander-Auke Boerema Bankjespad

Schier Explorer

Schier Explorer is een leuke GPS-speurtocht voor avontuurlijke kinderen vanaf ongeveer tien jaar. Met behulp van GPS ga je op zoek naar capsules die verborgen zijn in de verschillende landschappen van het eiland. Bij iedere vindplek kun je ook nog een experiment uitvoeren. De experimenten staan in een boekje met veel weetjes over de bijzondere planten en dieren van Schiermonnikoog. Bij informatiecentrum Het Baken kun je het boekje kopen en een tas huren met alle materialen die je nodig hebt voor de proefjes die je onderweg kan doen.

Information booklet available
Informationsbroschüre erhältlich

Last van wandelkoorts?
Kijk op pagina 38.

NOVEMBER
WANDELMAAND
SCHIERMONNIKOOG

**DIJK
OCEAN STORE**

NIEUWESTREEK 7 SCHIERMONNIKOOG

LAAT U INSPIREREN DOOR ONZE
(LOKALE) DUURZAME LIFESTYLE-
PRODUCTEN EN KLEDINGMERKEN
MET EEN UNIEK EIGEN VERHAAL,
GEMAAKT VAN GERECYCLEDE
MATERIALEN, OCEAANPLASTIC
EN -VISNETTEN OF 100%
NATUURLIJKE INGREDIËNTEN.

DIJKOCEANSTORE.NL

**Camping
Seedune**

met midgetgolfbaan

Komt u ook eens een balletje slaan??

waar u gezelligheid, rust en ruimte midden in de natuur kunt vinden.
Seeduneweg 1, 9166 RX Schiermonnikoog ☎ 0519-531398 WWW.SEEDUNE.NL

**LEKKER
LEZEN OP
SCHIER-
MONNIKOOG**

Boeken, tijdschriften
en dvd's. Onze gezellig
ingerichte bieb heeft het!

Gratis voor kinderen, jeugd en
(jong)volwassenen tot 30 jaar.
En boetevrij voor iedereen.

Elders lid van de bieb?
Uw pas is ook hier geldig!

**Bibliotheek
Schiermonnikoog
Torenstreek 18a
(In het Dorpshuis)**

dinsdag	14.00 - 17.00 uur
woensdag	14.00 - 17.00 uur
donderdag	14.00 - 17.00 uur
vrijdag	14.00 - 17.00 uur

**En tijdens schoolvakanties
Noord en Midden**

maandag	14.00 - 17.00 uur
dinsdag	14.00 - 17.00 uur
woensdag	14.00 - 17.00 uur
donderdag	14.00 - 17.00 uur
vrijdag	14.00 - 17.00 uur
zaterdag	10.00 - 12.00 uur

ontdekdebieb.nl

de Bibliotheek
Noord Fryslân

Watertaxi Bos Marine Services | BMS

Tarieven

Afvaarten na zonsopkomst per afvaart
€195, vanaf 8 personen €25,- per persoon

Afvaarten na zonsondergang per afvaart
€325,- ongeacht het aantal personen

Informatie en boeken
www.bms-bv.com of 06-15088940

BMS
BOS MARINE SERVICES
NAUTISCHE HULPDIENST

STREEK 56
drogisterij & lifestyle

LANGESTREEK 56 0519 531 962 STREEK56.NL

SCHIERMONNIKOOG

UITZONDERLIJK WONEN

Stad Dorp Monumentenhuys Buiten wonen Schiermonnikoog

Sinds jaar en dag komen wij vanuit ons kantoor op het prachtige Schiermonnikoog. We ontmoeten er kleurrijke mensen en zien er de leukste huizen. Het is een groot voorrecht om deze prachtige panden voor onze relaties te mogen verkopen en aankopen. Dat vraagt uiteraard om ervaring, gedegen marktkennis en een relevant netwerk.

Maar wat bij ons al ruim 60 jaar de boventoon voert is passie! Passie voor ons vak en passie voor uw huis. Pas als we zien dat we uw – en onze – stoutste verwachtingen hebben overtroffen, zijn we echt tevreden.

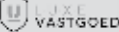
Peter Deddens
makelaar/taxateur Verver Jet Winters makelaars

**VERVER
JET WINTERS**
MAKELAARS

UITZONDERLIJK WONEN

WWW.VERVERJETWINTERS.NL | INFO@VERVERJETWINTERS.NL
RIJKSSTRAATWEG 26 - A | 9752 AE HAREN | TELEFOON: 050 - 534 05 15

Directeur Ger van Langen neemt afscheid van Wagenborg

Na een carrière van meer dan 26 jaar heeft Ger van Langen begin september zijn functie als directeur van Wagenborg Passagiersdiensten neergelegd. Van Langen begon zijn loopbaan bij Wagenborg in 1997 en groeide uit tot een bekend en vertrouwd gezicht op zowel Schiermonnikoog als Ameland. Zijn betrokkenheid en toewijding maakten hem tot een eilander die oog had voor de behoeften van de eilandgemeenschappen. Onder zijn leiding heeft Wagenborg zich sterk gemaakt voor betrouwbare en veilige verbindingen

naar de Waddeneilanden, waarbij Van Langen een scherp oog hield voor zowel de technische als de menselijke kant van de operatie. Hij blijft tot de zomer van 2026 aan als adviseur van de Raad van Bestuur om de overgang naar een nieuwe concessie te begeleiden. Jieskje Hollander, die eerder werkzaam was als regiodirecteur bij Arriva, volgt hem op als directeur. Ger van Langen zal zijn betrokkenheid bij de eilanden voortzetten in een meer informele rol, terwijl hij geniet van zijn welverdiende pensioen.

Veranderingen in lokaal vervoer

Taxibedrijf Us Eilaun is per 1 oktober 2024 gestopt met passagiersvervoer op het eiland. Het bedrijf gaat verder als Us Eilaun Bagageservice. Je kunt je bagage via een online reserveringssysteem aanmelden voor vaste haal- en brengmomenten. Het stoppen van Us Eilaun Taxi zorgt ervoor dat er momenteel nog maar 1 taxibedrijf op Schiermonnikoog aanwezig is: Taxi Drent. Deze is op dinsdag en woensdag gesloten. De bussen van Arriva rijden (nog) niet

op de sneldiensten van Wagenborg Passagiersdiensten. Voor de overtochten vanaf het vaste land is er dus niet altijd aansluitend (taxi)vervoer van en naar het dorp beschikbaar. Na de nieuwe concessiedatum (verwachting december dit jaar) is het de bedoeling dat op elke reguliere sneldienst een aansluitende bus rijdt. Houd onze website en socials in de gaten voor nieuwe ontwikkelingen.

Geef een (kwetsbaar) kind een Schiervakantie

Een plek als Schiermonnikoog is voor kwetsbare kinderen de ideale stek om op adem te komen en heerlijk van het buitenleven te genieten. Stichting Europa Kinderhulp zoekt vakantieouders voor kinderen in de leeftijd van zes tot en met twaalf jaar. Het gaat om kinderen die veelal in grote steden en krappe behuizing wonen met weinig speelruimte. Het concept is simpel: mensen uit Nederland nodigen in de zomervakantie een kwetsbaar kind uit om bij hen thuis tien dagen tot drie weken vakantie te komen vieren. Daarbij maakt het niet uit of je alleenstaand of samenwonend bent en of je wel of geen (thuiswonende) kinderen hebt. Het belangrijkste is dat je ruimte hebt in je huis en hart om een kind een fijne, onbezorgde vakantie te bieden. De kinderen ontwikkelen door deze vakanties een positieve kijk op het leven en op hun toekomst. Welke plek is nou mooier dan Schier? Nauwelijks auto's of prikkels, volop ruimte om te rennen, fietsen, spelen en een geweldig aanbod van activiteiten door Lytje Willem. Heb je een vakantiewoning op Schiermonnikoog of kom je hier vaak, dan weet je dat natuurlijk al. Tijdens het ver-

blijf gaat het niet om dure uitjes, maar juist om aandacht en geborgenheid: lekker een stuk fietsen, samen knutselen, naar het strand of een middagje zwemmen. Europa Kinderhulp is nu al op zoek naar nieuwe vakantiegezinzen voor aankomende zomer, zodat zo veel mogelijk kinderen een plekje hebben om vakantie te kunnen vieren. *Deel het eilandgeluk en kijk op www.europakinderhulp.nl voor meer informatie.*

Wereldberoemde zeehondenpup Kiwi vrijgelaten

De wereldberoemde zeehondenpup Kiwi is donderdag 18 juli jl. vrijgelaten op Schiermonnikoog. Kiwi ging dit voorjaar viral als vroegste pup in het pupseizoen ooit, die opviel vanwege zijn witte vacht. De zeehond maakte grote indruk in binnen- en buitenland. Het nieuws werd zelfs opgepakt door het Amerikaanse tv-programma Good Morning America. Normaal gesproken verliest een zee-

hond zijn witte vacht, genaamd lanugo, nog in de baarmoeder. De moeder werd 24 uur niet gezien, daarom werd het jong opgevangen in Zeehondencentrum Pieterburen. Op dat moment was hij hoogstens twee dagen oud. Tijdens de drie maanden in de opvang kwam hij 26 kilo aan. De vrijlating van deze populaire pup werd live uitgezonden op de website en sociale media.

Activiteiten van Natuurmonumenten en de VVV

Bij informatiecentrum Het Baken kun je terecht voor een keur aan excursies op Schiermonnikoog. Je kunt meedoen met verschillende natuurexcursies, een boottocht naar de zeehonden maken, de eenenkooi bezoeken en nog veel meer.

Het precieze excursieprogramma vind je in de Lytje Pole agenda en op de websites van VVV en Natuurmonumenten. Surf naar www.natuurmonumenten.nl of naar www.vvvschiermonnikoog.nl/agenda. Op de website kun je ook meteen kaartjes kopen.

Trekvogelwandeling

In oktober is de vogeltrek op volle toeren. Ga met ons mee de natuur in, op zoek naar trekvogels. In de polder vertelt de boswachter waar die duizenden rotganzen en brandganzen vandaan komen en waarom ze zo graag op Schiermonnikoog bivakkeren. De wadvlakte trekt met zijn miljoenen wormen, schelpen en garnalen massaal vogels aan. Zorg dat je de prachtige, maar onopvallende goudplevier niet over het hoofd

ziet. Vanzelfsprekend breng je ook een bezoek aan de Westerplas, waar de lepe-laars zich klaarmaken voor vertrek naar het zuiden, terwijl de eerste overwinterende eenden alweer arriveren. Speciaal voor de vogelexcursies heeft Natuurmonumenten nieuwe Bynolyt verrekijkers aangeschaft. Iedereen die dat wil, kan gratis zo'n verrekijker gebruiken tijdens de excursie.

Jutters in actie met de Balgexpres

Exclusieve tocht met de boswachter naar het oostpunt van het eiland. Ga op zoek naar bijzondere strandvondsten, zoals wulken, noordkrompen, goudkammetjes en barnsteen. Onderweg maak je het strand vrij van afval. Het nuttige met het aangename verenigen, dat is precies wat je gaat doen op dinsdag 29 oktober. Die dag kun je een prachtige rit met de Balgexpres maken richting de oostkant van het eiland. Daar aangekomen stap je uit en ga je strandjuten. De boswachters hebben over alle vondsten wel een verhaal.

Onderweg ont doe je het strand van alles wat daar niet thuishoort: plastic afval, glas etc. Zo wordt het strand van Schiermonnikoog nog mooier.

125 jaar VVV wandeling

Nieuwsgierig naar het ontstaan van het toerisme op het eiland? Wandel met gidsen Arend Maris of Sytze Schut langs historische plekjes van het eiland. Wist je dat de allereerste toeristische informatie gegeven werd vanuit de huiskamer en dat de camping voorheen in de Westerduinen stond? Ook hoor je tijdens deze wandeling meer over hoe families afreisden naar Schiermonnikoog om hier de gehele zomer door te brengen. Uiteraard vertellen de gidsen je ook over het ontstaan van vakantie-woningen. Boek deze wandeling en ga even 125 jaar terug in de tijd met onze meestervertellers.

Joods Leven

Ga mee met gids Hilbert de Vries op zoek naar de herinneringen aan Joods leven op het eiland. Een aantal Joodse mensen die hier waren gekomen in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog, vertrokken in de eerste jaren van de oorlog naar Groningen. Ze dachten dat het op het eiland te gevaarlijk zou zijn, met een bewonersaantal van ongeveer zeshonderd en een bezettingsmacht die even groot was. In de laatste jaren van de oorlog zat een aantal Joodse mensen hier ondergedoken. De Duitsers wisten daarvan. Waar ze verbleven en wat ze hebben gedaan komt in deze wandeling aan de orde.

Vogelringstation

Al vele jaren ringt het Vogelringstation Schiermonnikoog zangvogels in het 'Groene Glop'. Dankzij ringonderzoek worden de trekroutes van zangvogels in kaart gebracht en kunnen de voedselrijke pleisterplaatsen op die routes worden beschermd. De laatste jaren worden (zang)vogels in Nederland ook in toenemende mate geringd om informatie over het broedsucces te verzamelen.

Het Vogelringstation Schiermonnikoog organiseert van augustus tot en met oktober elke woensdag en zondag een excursie over het ringwerk. www.vogelringschier.nl
Een geringde vogel gevonden? Stuur de ring met vindplaats en -datum, doodsoorzaak en vogelsoort naar het Vogeltrekstation, Postbus 50, 6700 AB Wageningen of meld je vondst via www.ring.ac

Informatiecentrum Het Baken

Reeweg 9
0519-531233

[@HetBakenSchiermonnikoog](https://www.facebook.com/HetBakenSchiermonnikoog)
[@hetbakenschiermonnikoog](https://www.instagram.com/hetbakenschiermonnikoog)

Nationaal Park
Schiermonnikoog

Nationaal Park Schiermonnikoog

info@np-schiermonnikoog.nl
www.np-schiermonnikoog.nl

[@NationaalParkSchiermonnikoog](https://www.facebook.com/NationaalParkSchiermonnikoog)
[@np_schiermonnikoog](https://www.instagram.com/np_schiermonnikoog)

Struinen langs kwelder, duin en strand

Op laarzen of hoge wandelschoenen vanaf de Bank van Banck via de Westerkwelder naar het strand en door de duinen terug naar het dorp; dit is wat je noemt echt struinen. Onderweg geeft gids Thijs de Boer uitleg over de landschappen, dieren en planten die je tegenkomt. Heb je iets moois gevonden onderweg? Thijs de Boer verklaart de vondsten graag voor je. Hij kan het weten, want in zijn schelpenmuseum (kijk ook op pagina 27) vind je ruim 1500 soorten schelpen die allemaal eigenhandig door hem en zijn gezin zijn gevonden.

Bosbaden

Dompel je onder in de natuur en neem een bosbad samen met de boswachter. Tijdens deze tocht vertraag je je tempo en verken je de natuur met al je zintuigen. Laat je verwonderen en verrassen door alles wat het bos en de duinen je al voelend, luisterend, proevend en ruikend bieden. Bosbaden is bedacht in Japan, maar eigenlijk weet iedereen die regelmatig de natuur in gaat al lang dat je er ook tot rust kunt komen. Natuur helpt namelijk bij vermindering van stress en versterkt het immuunsysteem. Tijdens deze excursie hoor je er meer over én ondervind je het zelf. Ook tijdens de November Wandelmaand te boeken.

Kerstbomenwandeling met de boswachter

Tijdens de November Wandelmaand (zie p. 38) en in december neemt de boswachter je mee langs de mooiste natuurlijke kerstbomen op het eiland. Struinend over de kleine paadjes in het bos ga je op zoek naar typisch kerstige natuur. Na afloop weet je precies hoe je het verschil ziet tussen een den en een spar, welk mos je vaak in kerststukjes tegenkomt en waarom roodborstjes in de winter tegen het raam tikken.

Dorpswandeling

Onder leiding van eilandergids Arend Maris kom je van alles te weten over het verleden en heden van Schiermonnikoog. Op ludieke wijze vertelt hij je prachtige verhalen over het eiland en zijn bewoners. Hij neemt je in ongeveer twee uur tijd mee over 'Us Lytje Pôle'.

Klankexcursies: natuurexcursies met muzikale verrassing

Wat is er nou mooier dan tijdens het Schiermonnikoog Festival de muziek en de natuur van het eiland écht met elkaar te verbinden? Dus dat gaan Natuurmonumenten en het festival samen doen. Je kunt dit najaar mee met twee wandelingen waarin muziek en wandeling helemaal op elkaar zijn afgestemd. Op zondag 6 oktober is er een herfstwandeling door de duinen. In een sfeervolle duinvallei laat trompettist Floris Onstwedder horen hoe verschillende

componisten de natuur als inspiratiebron gebruikten voor het schrijven van nieuwe composities. Op donderdag 10 oktober wandel je door de duinen rondom de bunker Wasserman waar je verhalen hoort over de invloed van de zee op het eiland en het drenkelingenkerkhof. Tijdens de wandeling speelt gitarist Izhar Elias werken van de Franse gitaarcomponist Napoléon Coste (1805-1883).

Wist je dat...

Vleermuizen net als vogels naar warmere gebieden trekken voor de winter?

Leer het eiland fietsend kennen

Een fietstocht met verhalen over de boeiende geschiedenis van het dorp en de gevarieerde landschappen van het eiland, vol bijzondere planten en dieren. Voor deze excursie heb je een fiets nodig. Naderhand iets nalezen? Gids Thijs de Boer schreef verschillende boekjes, waaronder De vogelwereld van Schiermonnikoog en De planten van Schiermonnikoog. Verkrijgbaar bij Het Baken.

Haal de Lytje Pole Agenda bij Informatiecentrum Het Baken en zie wat er tijdens jouw verblijf allemaal te doen is op het eiland.

VVV Schiermonnikoog
info@vvvschiermonnikoog.nl
www.vvvschiermonnikoog.nl

@Schiermonnikoog
@vvvschiermonnikoog

Natuurmonumenten Schiermonnikoog
hetbaken@natuurmonumenten.nl
www.natuurmonumenten.nl

@Schiermonnikoog
Natuurmonumenten

Ontdek Schiermonnikoog per huifkar of vanaf een paardenrug

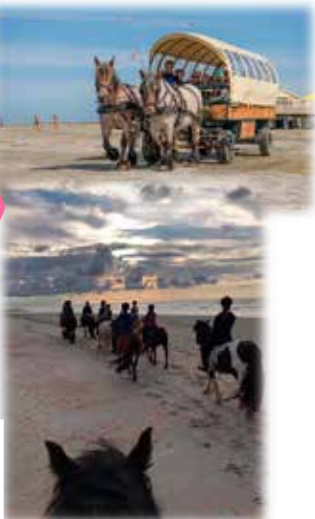

Wij bieden aan:
Strandritten
Bosritten
Huifkartochten
Wandelpony's
Ponykampen

Stal Florida
Mts Holwerda-van der Bijl
Reddingsweg 38
9166 PD Schiermonnikoog

Telefoon: 06 41 91 87 02
Email: stalflorida@gmail.com

www.paardrijdenopschiermonnikoog.nl
www.harthoornhuifkarren.nl

Parnassia
events
& meer

Welkom op Schiermonnikoog,
welkom bij Parnassia!

Hét evenementenbureau voor alles wat
georganiseerd kan worden op één van
de mooiste plekjes van Nederland.

Meer weten? Kijk op onze website
en volg ons op social media!

parnassia-events.nl
Christy Hagen-Bakker
+31 6 482 504 18
info@parnassia-events.nl

Foto: Degrotedag.net

LEKKER

VAN SCHIER

De kaas- en delicatessenwinkel
Van Schier is een initiatief van de
boeren van Schiermonnikoog.
Ze houden nu minder koeien en nemen
een groot aantal natuurbevorderende
maatregelen. Zo krijgt de natuur vleugels.
De bodem wordt gezonder en de diversiteit
aan planten en dieren groeit. De boeren werken
hierbij samen met Natuurmonumenten.

Bezoek onze winkel vol lekkers
aan de Reeweg 5!
Open op donderdag, vrijdag en zaterdag van 10:00 tot 17:00 uur.
Kijk op vanschier.nl voor extra openingstijden.

www.vanschier.nl

VRIJE VOGELS
MONNIKEN WERK
WILDPLOK

Hellema
notaris

Dokkum

Ameland

Schiermonnikoog

Dokkum
Hogepol 18
9101 LZ Dokkum
Telefoon (0519) 29 49 15
Fax (0519) 29 32 34

Ameland
Torenstraat 8
9163 HE Nes(A)Telefoon
(0519) 54 35 04

Schiermonnikoog
iedere 2e en 4e woensdag
v.d. maand in het
Dorpshuis
Telefoon (0519) 29 49 15

info@hellemanotaris.nl
hellemanotaris.nl

**GEEF JIJ OOK OM
RUST, RUIMTE EN
RUIGE NATUUR?**

Geef, om de Wadden te beschermen.
Scan de code en word direct lid.
waddenvereniging.nl

NAAR HET STRAND

ACTIVITEITENSTRAND

By Chris op Schier

www.bychrisopschier.nl

SurfClub Schiermonnikoog

tantemargrietsurfclub@gmail.com

Kitesurfen Schiermonnikoog

www.kitesurfen-schiermonnikoog.nl

Reactief

www.reactief-buitensport.nl

Strand-safari

Aan de rand van de zee is een heleboel leven te vinden: garnalen, here-mietkreeftjes, krabben, vissen, zee-sterren en zeedruijjes zijn er op zoek naar voedsel. Op hun beurt zijn zij weer een lekkernij voor watervogels als meeuwen en drieteenstrandlopers. Eilander natuurgids Folkert Abma neemt je graag mee voor een excursie zeeleven op het strand. Met behulp van een kornet onderzoek je hoeveel leven er in zee zit. Trek

het net door de branding en bekijk wat er allemaal in terechtgekomen is. Na afloop laat je de zeedieren weer vrij wegzwemmen. Ook op het strand zijn soms bijzondere schatten te vinden. Met de hints van Folkert ga je op zoek naar planten, dieren en andere strandvondsten. Daarna bespreek je die samen. Hoe komen deze dingen op het strand terecht? *Doe jij een bijzondere vondst? Kijk op straun.nl voor meer info*

By Chris op Schier

Naast blokarten en powerkiten is er nog zoveel meer te doen bij By Chris op Schier. Denk bijvoorbeeld aan suppen of een spannende expeditie op het strand. Je kunt je het hele jaar door vermaken bij By Chris op Schier. Wil je met een groep komen? Dat kan... Voor kinderen zijn er speciale workshops en leuke interactieve spelletjes. Je vindt By Chris aan het einde van de Badweg naar rechts, het eerste huisje. www.bychrisopschier.nl

Strandpalenwandeling

Langs de kust en in de duinen van Schiermonnikoog staan al sinds 1868 talrijke strandpalen, onder de meest barre weersomstandigheden. Veel eilanders hebben eraan gewerkt om dit stelsel in stand te houden. Daarom behoren de strandpalen tot het cultuurhistorisch erfgoed van het eiland. De palen zijn er om de relatie tussen zee en land te monitoren. De strandpalen kunnen tijdig signaleren of de zee op een plek 'te opdringerig' wordt. In feite waken ze over het eiland. Als de kust verandert, is dat aan de strandpalen te zien. Ze waarschuwen ons als er actie is geboden. Gids Harry Alers heeft de strandpalen benoemd tot Trouwe wachters op Schiermonnikoog. Hij organiseert regelmatig een strandpalenwandeling: een unieke wandeling in Nederland. Bij VVV Schiermonnikoog kun je deze wandeling van ruim zes kilometer boeken. Een uitgelezen kans om meer te weten te komen over het hoe en waarom van strandpalen.

Reactief

Wil je deze herfst de kracht van de wind ervaren tijdens het blokarten of vliegeren? Een dag vol spannende activiteiten begint bij Reactief. Voor bedrijfsuitjes, een familiedag, vrijgezellenfeest en schoolreisje ben je bij Reactief buitensport aan het juiste adres. Het eilander personeel deelt vol enthousiasme hun kennis en ervaring. Locatie: Einde van het Westerhofpad of via de strandopgang van de Badweg, het tweede huisje rechts. *Meer info en reserveren: www.reactief-buitensport.nl*

Surfclub Schiermonnikoog

De Surfclub is een kitesurf vereniging die vanaf half april tot half oktober is gevestigd op de constructie bij paal 3 (strandopgang einde Badweg). Zowel kitesurfers van het eiland als van 'de wal' genieten in deze periode van strand, zee en wind. Bij laag water is deze spot uitermate geschikt voor beginnende kitesurfers. Binnen de drooggevalen zandbanken ontstaat een lagune met vlak water. De gevorderden steken dan deze zandbanken over en vermaken zich volop in de golven en branding. *Meer info: tantemargrietsurfclub@gmail.com*

Zeebodem-wandelingen

Ervaar het geluid en ruimte zoals je die op weinig andere plekken kan vinden. Laat je meevoeren door verhalen over deze modderige wereld waar de zee twee keer per dag terugkeert. Je wandelt bij laagwater over jonge kwelders en het wad waar de grens van zee en land diffuus is. In dit ogenschijnlijk verlaten landschap krioelt het van leven. Ontdek hoe planten en dieren daar overleven en hoe ze het landschap vormgeven. Raap enkele schelpdieren en kijk hoe ze zich vervolgens ingraven. Je blik op de Waddenzee zal nooit meer hetzelfde zijn. *Kijk op straun.nl voor meer info.*

Wist je dat...

Een kring van paddenstoelen een heksenkring heet?

FIETSENVERHUUR SCHIERMONNIKOOG

Reserveer uw fietsen online via onze website.
Bezorging bij uw vakantieadres mogelijk.

Badweg 6
Middenstreek 10
Schiermonnikoog

☎ 0519 - 531 104
✉ info@fietsenopschier.nl
🌐 www.fietsenopschiermonnikoog.nl

installatiebedrijf

VLASMA

Ruim 40 jaar ervaring in: Installatietechniek,
duurzame techniek, dak- en zinkwerk,
service en onderhoud.

www.vlasma.nl

Melle Grietjespad 15 - Schiermonnikoog - Tel. 0519- 531 345

SLIJTERIJ TULNER
SINDS 1904

Proef het Lytje Pôle gevoel!

Bestel en proef Lytje Pôle, Kallemooitje en
Kobbeslokje bij de eilander horeca!
Verkrijgbaar bij Vrouwe Jakoba en online op
www.slijterijtulner.nl

Schierfiets

Kom fietsen op Schiermonnikoog de mooiste plek van Nederland.
U kunt gemakkelijk bij ons reserveren via de website.
Fietsen worden op verzoek afgeleverd op uw vakantieadres.

U vindt ons naast de Schiermonnikoger Vishandel aan de Noorderstreek.

Schierfiets. Noorderstreek 32, 9166 NR Schiermonnikoog,
tel. 0519 531700 b.g.g. 0519 531636, email. info@schierfiets.nl
alle dagen geopend van 9:00 tot 18:00
voor meer informatie kijk op www.schierfiets.nl

TOX BAR

eten
drinken
dansen

Elke dag een
feestje!

www.toxbar.nl | facebook.com/toxbar | 0519 - 53 13 73

SCHIERMONNIKOOG

SCHELPENMUSEUM PAAL

14

Thijs & Annelies de Boer, Martjeland 14, tel.nr. 0519-531663
www.schelpenmuseum.nl; tw.deboer@knid.nl

In principe elke dag open van 14.00 tot 17.00 uur en van
20.00 tot 22.00 uur (zie bord bij museum). Toegang € 2 p.p;
tot 12 jaar € 1 p.p.

CASA BONITA

Huis vol moois

Hoek Langestreek – Badweg

Woonaccessoires-lifestyle-
cadeauartikelen

www.casabonitaschiermonnikoog.nl

SPORT & SPEL

19 OKTOBER

Lytje Willem's GrandPrix Schaaktoernooi

Op zaterdag 19 oktober vindt in Hotel van der Werff en De Stag alweer de zevende editie van Lytje Willem's GrandPrix plaats. Oftewel: een schaaktoernooi voor jeugd tot en met 18 jaar. Met maar liefst 150 schakers vanuit het hele land blijkt het toernooi een hit te zijn onder de jonge schakers. Dit komt met name dankzij de felbegeerde vuurtorenbekers die per schaaktafel te winnen zijn, plus voor iedereen een toernooishirt. Ook tellen de toernooi-

punten mee voor het landelijke GP-klassment en de KNSB-jeugd-rating, door een samenwerking met de Noordelijke Schaakbond.

Reden voor de échte schaker om naar Schiermonnikoog af te reizen, maar juist voor beginners is dit toernooi ook een mooie eerste kennismaking met deze sport. *En jazeke: er doen ook eilander schakertjes mee!* lytjewillem.nl/schaakeiland

Detective Island

Verken het prachtige eiland, terwijl je uitdagende raadsels en puzzels oplost. Gewapend met je smartphone ga je op zoek naar verborgen aanwijzingen, terwijl je geniet van de adembenemende natuur. Verdiep je in de rijke geschiedenis van het eiland en leer interessante feiten onderweg. De speurtochten zijn geschikt voor zowel jong als oud en bieden een unieke ervaring vol spanning en plezier. Ga op ontdekkingsreis en beleef Schiermonnikoog op een nieuwe manier.

Geen reservering nodig en zelf aan te schaffen via www.waddenspellen.nl

Op zoek naar de gestolen kloosterkelk

Wat trok de 'schiere' monniken ooit aan in het eiland Schiermonnikoog? Vind dit uit via een eigentijdse digitale speur- en puzzeltocht door het dorp en haar mooie natuurlijke omgeving. Ontdek onderweg de bijzonderheden en weetjes van dit uitzonderlijke eiland. Volg de aanwijzingen, verzamel de hints en ontrafel het geheim van de gestolen kloosterkelk. Leuk voor jong en oud. City Sherlocks, de ultieme speurervaring. Ontdek Schiermonnikoog eens op een andere wijze! Startpunt: informatiecentrum Het Baken. *Meer weten? Zie: www.citysherlocks.nl*

Paardrijden

Bij Boerderij Florida aan de Reddingsweg is van alles mogelijk als het gaat om paardrijden op Schiermonnikoog. Wil je het eiland eens op een andere manier verkennen? Informeer dan naar de strand- en bosritten en huifkartochten. In de zomer kan je ook een avondrit maken. Is je kind nog te jong en onervaren voor een buitenrit?

Dan is een wandelponty misschien een goed idee. Samen een route door het bos lopen terwijl je kind op de pony zit. Wil je je eigen paard of pony meenemen? Dat kan! Florida biedt stallingsmogelijkheden aan.

Meer informatie:
www.paardrijdenopschiermonnikoog.nl
of bel 06-41918702

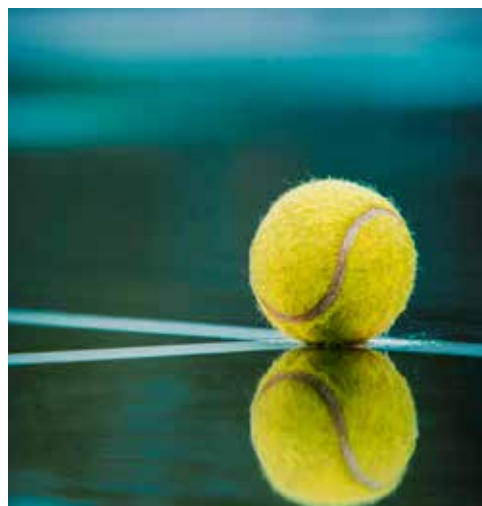

Fitness

Wil je tijdens je verblijf werken aan je conditie of je figuur verbeteren? Dan ben je bij Opstisport Health Club Schiermonnikoog op het juiste adres. Je bepaalt zelf wanneer je sport en hoe je traint. De fitnessruimte beschikt over verschillende cardio- en krachttoestellen waar je zelfstandig kan trainen. Enthousiast geworden? Kijk voor meer info op www.optisport.nl en meld je aan.

Voetbalvereniging VV De Monnik

De eilander jeugd en volwassen voetballers trainen en spelen competitie bij VV De Monnik. Informeer eens naar de mogelijkheid om zelf een balletje te trappen op de velden van De Monnik, hoe je de velden kunt huren of hoe kinderen bijvoorbeeld samen met Lytje Willem een toernooitje kunnen spelen. www.vvdemonnik.nl

Tennissen

Tijdens de vakantie een lekker potje tennissen? Of meedoen aan de eilander tennistoss? Het kan allemaal bij tennisvereniging de Hinneleup. Midde in de duinen vind je de trots van tennissende eilanders: tennispark de Hinneleup, met een gezellig clubhuis met maar liefst drie Kushion Courtbanen. Kushion Court is opgebouwd uit miljoenen rubberen kussentjes en daarom vriendelijker voor de gewrichten en onder (bijna) alle weersomstandigheden bespeelbaar. Door de zachtere bovenlaag is het spel iets minder snel geworden, waardoor het tennis toegankelijker en vriendelijker is, voor jong en oud. Probeer het zelf eens uit. www.dehinneleup.nl

Moeilijke Monnik deel 2

Goed nieuws voor fans van de Moeilijke Monnik! Deze breinkraker, enigszins vergelijkbaar met de dr. Denker Kerstpuzzel, maar dan anders, heeft een vervolg gekregen. Heb je de code van de eerste editie al gekraakt? Bij informatiecentrum Het Baken is nu ook deel 2 verkrijgbaar. Voor de editie 2024 is het thema '125 jaar VVV Schiermonnikoog' in de breedste zin van het woord. Dus alles wat met toerisme en Schiermonnikoog te maken heeft. Om de puzzel op te kunnen lossen, heb je een vrije geest nodig en moet je kunnen associëren en fonetisch denken (v=f, ij kan ei zijn bv.). Dit is de uitgelezen binnenshuis activiteit van Schiermonnikoog, maar je kunt hem natuurlijk ook op het strand of op een terrasje maken, samen of alleen. Eén keer per jaar verloften we onder de juiste inzenders een toffe prijs.

LIFESTYLE+BOEKEN
KOLSTEIN
SCHIERMONNIKOOG

- BOEKEN & TIJDSCHRIFTEN
- LIFESTYLE
- SCHIER HOODIES & SWEATERS
- KADOARTIKELEN

MIDDENSTREEK 38 SCHIERMONNIKOOG KOLSTEIN.NL

ik ga op
vakantie
en ik neem
mee:
bijna niets!

Want alles wat je nodig hebt, huur je bij
Linnenverhuur Schiermonnikoog!
bedlinnen, handdoeken, theedoeken, spelletjes, speelgoed, ...

LINNENVERHUUR
schiermonnikoog

Angelique de Jong • Reddingsweg 28 • 9166 PD Schiermonnikoog
+31 (0)6 52 60 81 05

www.linnenverhuurschiermonnikoog.nl

MET EEN GROEP NAAR
SCHIERMONNIKOOG

- GROEPEN
- GEZINNEN
- KAMPEREN

WWW.GROEPENOPPSCHIER.NL
voor meer informatie over onze groepsverblijven

SPRINGFIELD
vakantieboerderij-springfield.nl
0519 53 13 66

DE DUINHOEVE
duinhoeveschiermonnikoog.nl
0519 53 11 26

DE BRANDING
www.debranding.nu
0519 53 15 57

EURECA
www.eureca.nl
0519 53 14 21

DE OORSPRONG
www.deoorsprong.nl
0519 53 13 91

DE KOOIPLAATS
www.kooiplaats.nl
0519 53 13 72

WELLNESS & GEZONDHEID

Massing Massage

tel. 06-12952887

www.massing-massage.nl

Pedicure/manicure

tel. 06-30962569

Begin maar Adem- & Wandelcoach

tel. 06-40770269

www.beginmaar.nl

Zelfpluktuin

tel. 06-57967397

www.detuinnaastdebranding.nl

De Dúnatter fitness

Duinpad 10

www.optisport.nl/dunatter

Kwekerij De Wilde Akelei

tel. +31(0)6 57967397

www.detuinnaastdebranding.nl

Fotoworkshops natuurfotografie

Hou je van fotograferen in de natuur en ben je benieuwd naar de mooiste plekjes op Schiermonnikoog? Eilander natuurfotograaf Folkert Abma kent het gebied als z'n broekzak. Hij toont je graag de planten en dieren van het eiland. Hij staat stil bij de bijzondere fenomenen van het moment en kan je tips geven over compositie, diafragma en sluitertijd. Breng je favoriete camera mee. Ga je ook met Folkert op pad? Alleen, met je vrienden, familie, collega's of in een kleine groep met vier andere deelnemers? Er is een ruim aanbod van workshops beschikbaar. *Kijk bij dewittehaas.nl voor het volledige aanbod.*

Wist je dat...

Er in het eilander bos heel mooie kerstbomen staan?

Lekker iete! Oosterse Boerenkool schotel

Een recept van de Pluktuin

Snij de dikke stengel los van het blad van de boerenkool en snij hem in stukjes. Snij de bladeren in de lengte in 4 repen en snij deze dwars in stukjes. Snijbiet: snij de stengel los van het blad en bewaar. Snij de bladeren in repen. Oesterzwammen: snij de steeltjes in stukken en bewaar de hoedjes. Maak een sausje door de ketjap, sambal, gember, limoen en pindakaas te mengen. Kook de pasta volgens de aanwijzing op de verpakking. Haal de pasta uit de pan en doe hem in een zeef. Hang deze boven het kookvocht. Verhit enkele eetlepels olie in een wok/koekenpan op hoge temperatuur. Wok als eerste de stukjes stengel van boerenkool en oesterzwam gedurende 2-3 minuten. Voeg dan de gesneden boerenkool toe en wok deze nog 2 minuten mee. Schep alles voortdurend om. Voeg het sausje toe en roer het erdoor heen. Blancheer ondertussen de oesterzwammen in het kookvocht van de pasta gedurende 1 minuut en haal ze er met een schuimspaan uit.

Doe hetzelfde met de snijbiet, ook 1 minuut.

Opdienen: leg in het midden van het bord een lange strook van de pasta. Leg aan beiden zijden de helft van het boerenkool mengsel. Leg de oesterzwam hoedjes op de boerenkool. Leg de snijbiet reepjes dwars over de pasta. Lekker iete!

Ingrediënten 2 personen

- 8 bladen boerenkool
- 8 oesterzwammen
- 6 blaadjes rode snijbiet
- 120-140 g volkoren pasta (mie, noedels, spaghetti)
- 4 eetlepels ketjap manis
- ½ theelepel sambal
- 1 theelepel gemberpoeder/djahé
- sap van halve limoen (of citroen)
- 2 theelepels pindakaas
- zonnebloemolie

Herfst in de pluktuin

Wil je eten wat het seizoen biedt? De Tuin naast de Branding teelt alweer voor het achtste jaar groente, (klein) fruit, oesterzwammen en bloemen. Dat gebeurt duurzaam en lokaal. Zaden en plantgoed zijn biologisch. Er worden geen chemische bestrijdingsmiddelen of kunstmest gebruikt. Je kunt zelf komen plukken en oogsten. Voor wat je plukt, betaal je wat jij het waard vindt. Voor wie dat fijn vindt, is er een richtprijs. Krijg je zin om mee te helpen? Neem dan even contact op, er is (bij goed weer) genoeg te doen. Je vindt de Pluktuin aan de Heereweg 2h op het perceel ten oosten van Kampeerboerderij De Branding. Ook Kwekerij De wilde Akelei (voor inheemse, dus van oudsher op het eiland voorkomende planten) vindt je bij de Pluktuin.

Op www.detuinnaastdebranding.nl staat meer informatie en ook wat er nu geoogst kan worden.

Walvis Labyrint

Ludy Feyen en Garda Meerdink weten op Schiermonnikoog al sinds jaar en dag met bijzondere projecten de aandacht te vestigen op milieu gerelateerde thema's. Met hulp van vrijwilligers is een levensgrote walvisspiraal van wilgentenen gebouwd: een labyrint met hekjes dat volledig begroeid raakt met duinplantjes. Jong en oud kan zich hier met aandacht doorheen wentelen, om zo op een meditatieve manier stil te staan bij wat de aarde van jou nodig heeft. Zoek de walvis aan de voet van de Berkenplas en wandel eens naar binnen. *Informatie of boekingen: www.waddenvreugd.nl*

Ademsessies

Wanneer je vrijuit kunt ademen, kun je ook vrijuit leven. Vaak ademen mensen niet vrijuit, omdat ze (onbewust) nog het een en ander vasthouden. In deze workshop maak je op een veilige manier kennis met de kracht van ademhaling. Je leert verschillende technieken, waarbij je eindigt met de verbonden ademhaling. Dit is een techniek die je helpt te releasen en je lichaam te ontspannen. Je kunt letterlijk de 'kramp' in je lijf en je gedachten loslaten tijdens deze ademsessies om vervolgens in een staat van diepe ontspanning te raken. Jacqueline Mulder is opgeleid tot Ademcoach, daarnaast Post-HBO geschoold in het coachvak en op vele fronten ervaringsdeskundig. De ademsessies worden in kleine groepjes gegeven in de praktijk van Begin maar. *Kijk voor meer informatie en eventuele wandelcoaching op www.beginmaar.nl.*

Schiermonnikoog, charme in ieder jaargetijde...
Reis met ons mee!

Een eiland met een gevarieerd landschap,
uitbundige plantengroei en rijke vogelstand.
Een paradijs voor fietsers en wandelaars.

Wij verzorgen de overtocht, gegarandeerd en
veilig, met moderne veerboten en watertaxi's.
Al ruim 100 jaar en bovenal met toegewijde
medewerkers. Want wij zijn trots, natuurlijk
op Schiermonnikoog! En op ons bedrijf.

WAGENBORG PASSAGIERSDIENSTEN
Reeweg 4, 9163 GV Nes Ameland

0900 - 9238
(€ 0,70 / per gesprek)

+31 854 011 008
(vanuit buitenland)

www.wpd.nl

DE HALTE
REEWEG 4
SCHIERMONNIKOOG
Tel. 0519 531256
E-mail: info@schiermonnikoog-horeca.nl

- * Patat & Snacks
- * Burgers & broodjes
- * Menu's & Salades
- * IJs & Drinks
- * Eigen bezorgdienst
- * Cateringen
- * Hét adres voor groepen

Schiermonnikoog.com

**Je kent het wel. Dat moment dat de boot afvaart
van het vasteland. Dag alledag.**

Hallo eilandgevoel. Wij zijn Schiermonnikoog.com.
**Een online platform voor huurders en verhuurders
die een zorgeloze vakantie op
Schier willen ervaren of aanbieden.**

*Liefs
Rink & Inas*

Vakantieverblijf It Aude Kolonyhús

"Voormalig RK kinderkoloniehuis St Egbert"

Studio's, appartementen en
groepsaccommodaties

diverse accommodaties met privé jacuzzi

Halverwege de Badweg, tussen dorp en Noordzeestrand

NIEUW

SchierGeluk

**10
persoons**

VAKANTIEVILLA

- Ruim en comfortabel • Modern en luxe ingericht
- Sauna & Wellness • Ideaal gelegen • Veel privacy

*Uniek gelegen op een duin
aan de rand van het dorp.
SchierGeluk is een modern
en sfeervol huis, geschikt voor
max.10 pers. Het grote huis
heeft 3 verdiepingen, een grote
woonkeuken, 3 badkamers en
een grote woonkamer met een
prachtig uitzicht.*

**Zomers perfect,
's winters ideaal**

*Wilt u met uw (klein-)
kinderen, familie of
vrienden genieten op het
prachtige Schiermonnikoog,
dan zal SchierGeluk uw
verwachtingen overtreffen.
Het huis ligt vrij, met een
grote omheinde tuin rondom.
Er zijn meerdere terrassen
en een heerlijke overdekte
loungehoek.*

VAKANTIEVILLA
SchierGeluk

Zandpad 2, Schiermonnikoog

www.schiergeluk.nl Peter Reilman 06 1412 1416

KINDERACTIVITEITEN

Sven Talsma is kinderburgemeester

Sven Talsma (11) is dit jaar kinderburgemeester van Schiermonnikoog. In de raadsvergadering van 20 februari werd hij officieel geïnstalleerd. Hij legde de belofte af en kreeg de ambtsketen omgehangen door Annelie Visser, de vorige kinderburgemeester.

Sven heeft al mooie burgemeesterstaken mogen doen: een krans leggen op het Vredenhof tijdens Dodenherdenking en een gedicht voorlezen van Annie M.G. Schmidt op Koningsdag. “Soms ben ik echt wel zenuwachtig. Als iedereen naar je kijkt, denk ik weleens: straks gaat het mis. Maar het is nog nooit misgegaan, dus ik krijg er veel zelfvertrouwen van. En de echte burgemeester is heel aardig, ze denkt goed met me mee.”

“Ik heb wel een keer een blooper gemaakt. Toen ik een medaille moest uitreiken tijdens de Monnikenloop, gleden alle andere medailles van mijn arm op de grond. Er ging een kindje in staan. Toen ik die medailles probeerde te pakken, struikelde dat kindje bijna.” Sven Talsma heeft een doel als kinderburgemeester: zich inzetten tegen pesten.

ten. “Pesten gebeurt overal, op school, op het voetbalveld. Hier kun je niet even naar een andere voetbalvereniging. Ik begrijp niet wat het voor nut heeft zo te doen? Je kunt dingen ook gewoon uitpraten. En opkomen voor degene die wordt gepest.”

Sven solliciteerde met een filmpje en moest daarna voor een jury een praktijktest doen: een lint doorknippen en

tegelijkertijd in de camera kijken. Uit zes jongens (uit groep 7 en 8) werd hij gekozen. Je kunt de kinderburgemeester in actie zien op zaterdag 23 november tijdens de intocht van Sinterklaas en het welkom heten van Sinterklaas bij het gemeentehuis. *Lees het hele interview met Sven Talsma op www.vvvschiermonnikoog.nl*

Lekker lezen in de bibliotheek

Voor kinderen van 8-18 jaar is er in de bibliotheek een eigen verdieping met computers, een leestafel en zitzakken om heerlijk in te lezen. Door de grote collectie stripboeken, de nieuwste jeugdboeken en verschillende tijdschriften is er genoeg keus. Als je je boek of tijdschrift mee naar huis wilt nemen, kun je gratis lid worden (tot 18 jaar). Voor de kleinsten zijn er op de begane grond leuke babyboekjes en prentenboeken. In de vakanties wordt vaak voorgelezen door een eilander opa of oma. In de bibliotheek kun je gratis gebruikmaken van computers, wifi en kun je een printje of kopietje maken. www.ontdekdebieb.nl

Expositie en knutselen bij Het Baken

Bij informatiecentrum Het Baken kun je de expositie bekijken met daarin veel leukes voor kinderen. Je kunt bijvoorbeeld wadbeesten zien in het zoutwateraquarium of leuke filmpjes bekijken over het wad en over Schiermonnikoog. En vergeet niet om een selfie maken met onze (opgezette) zeehond! Bij de leestafel ligt er elk seizoen een nieuwe knutsel klaar die je ter plekke kunt maken. Ook zijn er kleur- en doeplaten te vinden om in te kleuren of om mee naar huis te vinden.

Op avontuur met Lytje Willem

Denk jij lekker rustig op vakantie te gaan? Het recreatieteam van Lytje Willem denkt daar héééél anders over! Lytje Willem neemt je tijdens alle schoolvakanties mee op grootse avonturen. Wat denk je van lasergamen, stoere natuurknutsels, koekjes bakken, een vreselijk spannende spooktocht, vossenjacht en een flinke pot Levend Stratego? Voor de kleintjes hebben we een geweldige poppenkast, piratenfestijn, speurneusjes en een heuse mini-disco. Oh wacht, vergeet ook niet de bingóóó, survival XL, Wie is de Mol en weerwolven. Pffff... en dat is nog lang niet alles! Je kunt het zo gek niet bedenken of je kunt het samen met Lytje Willem beleven.

Ga je mee op avontuur?! Kijk voor de mega Spelletjeskast en het activiteitenprogramma op www.lytjewillem.nl

Dier- en Speelweide Witte Winde

De kinderboerderij heeft sinds begin september twee nieuwe bewoners: de alpaca's Emma en Jacob. Vaste bewoners zijn de ezels, de twee KuneKune varkens, een leuke variatie aan geiten en natuurlijk de vier hertjes. Tijdens de openingstijden, elke dag tussen 15.30 en 16.30 uur (met af en toe uitzonderingen), kun je bij de ezels en geitjes in de wei. Verder zijn er kippen, loopeenden en een grote volière met verschillende vogels. Binnen zijn een aantal lieve cavia's. Sponsor de kinderboerderij door een leuke speurtocht te kopen in informatiecentrum Het Baken. De toestellen op het naastgelegen speelterrein zijn gemaakt van hout en kunststof polyethyleen. Er is onder andere een piratenschip waar je op kunt klimmen en klauteren, een wipwap waar je op moet staan, een slingertouw en veel meer! Dit

speelterrein gaat nooooit dicht! *Let op: De dieren van de kinderboerderij mag je niet voeren. Volg de Witte Winde op Facebook @wittewindeschiermonnikoog*

Braakballen pluizen

Wat eet een uil eigenlijk?! Als je dat wel eens wilt zien, kun je in de herfstvakantie braakballen komen pluizen bij informatiecentrum Het Baken. Zo krijg je precies te zien welke dieren er op het menu staan van de ransuil en de kerkuil. Ook leer je waarom een uil geruisloos kan vliegen en waarom hij zo goed kan horen.

STEUN DE NATUUR VAN SCHIERMONNIKOOG

Word lid van Natuurmonumenten

Word lid van Natuurmonumenten aan de balie van informatiecentrum Het Baken en ontvang:

- ✓ Een waardebon van €10,00 te besteden op Schiermonnikoog.
- ✓ Het boekje 'Op stap!' met wandelroutes in Groningen, Friesland en Drenthe of het boek van OERRR voor gezinnen die buiten op avontuur willen.
- ✓ Elk kwartaal het mooie en uitgebreide magazine Puur Natuur.
- ✓ Tot 30% korting op activiteiten, excursies en cadeaus in de webshop van Natuurmonumenten en bij informatiecentrum Het Baken.

SPAR **BRUNEKREEF**
Schiermonnikoog

De complete supermarkt met een uitgebreid assortiment
verse producten, bio producten en veel meer

www.sparbrunekreef.nl

Tel: 0519-531254

Middenstreek 2 Schiermonnikoog

Schiermonnikogervishandel

*Voor onder andere
diverse verse- en
gebakken vis,
plates, schalen
en uiteraard de
Hollandse nieuwe!*

U vindt ons onder de witte toren in het dorp

www.schiermonnikogervishandel.nl | noorderstreek 38, 9166 NR | 0519 531743 | vishandel.schier@knid.nl

Het Dorpshuis Schiermonnikoog

- zalen voor 20-200 pers.
- congressen
- bioscoop
- video installatie
- geluidsinstallatie
- ringleiding systeem
- bar
- recepties
- vergaderingen
- feestzaal
- cursusruimte

Voor activiteiten in en uit alle richtingen

Telefoon 0519-531456 . info@dorpshuisschiermonnikoog.nl . www.dorpshuisschiermonnikoog.nl

WADDESIGN.NL

WAD
EN
DESIGN

Koop nu jouw speciale
herinnering aan dit bijzondere
eiland online op waddesign.nl!

*sweaters *kindershirts *duurzaam

*biologisch katoen *handgetekende illustraties

*eilander ontwerpen

Informatiecentrum Het Baken

Natuurmonumenten VVV Schiermonnikoog

Reeweg 9
0519-531233
hetbaken@natuurmonumenten.nl
info@vvvschiermonnikoog.nl
info@np-schiermonnikoog.nl
www.vvvschiermonnikoog.nl
www.natuurmonumenten.nl/
schiermonnikoog
www.np-schiermonnikoog.nl

Openingstijden

maandag t/m zaterdag
09:00 - 17:00 uur
zondag 10:00 - 14:00 uur

Toegang

Gratis

SHOPPEN IN HET BAKEN

Schier Rugzak

Met trots laat je met deze stijlvolle, waterafstotende rugzak zien dat je een warm hart hebt voor het eiland, want de vlag van Schiermonnikoog schittert aan beide zijanten. De stevige banden bieden comfort en er is een speciaal vakje om met warm weer je drankje koel te houden.

Schier Kwartet

Ontdek het Schier Kwartet, een uniek spel bedacht door een fervent bezoeker van Schiermonnikoog, met prachtige handgetekende illustraties. In categorieën zoals 'hinderlijk' (straaljagers) en 'wild' vangt dit kwartet de charme van het eiland. Hoewel de bedenker helaas is overleden, hebben haar kinderen het spel gedigitaliseerd en opnieuw uitgebracht. Een prachtig eerbetoon.

Informatiecentrum Het Baken

Sinds mei 2021 heten Natuurmonumenten en VVV Schiermonnikoog je van harte welkom in Informatiecentrum Het Baken, jouw startpunt om het eiland Schiermonnikoog goed te leren kennen.

Het Baken is dé plek voor het boeken van (natuur-) excursies, activiteiten en accommodaties. Natuurlijk kun je er ook terecht voor algemene informatie over Schiermonnikoog met haar rijke cultuurhistorie, authentieke bezienswaardigheden en prachtige flora en

fauna van het Nationaal Park. In de tentoonstelling maak je op interactieve wijze kennis met het Nationaal Park, de rijkdom van het Werelderfgoed Waddenzee en de bijzondere plaats die Schiermonnikoog daarbij inneemt.

Sta oog in oog met zeehond en lepeelaar, bewonder de sterrenhemel boven het eiland, bestudeer de unieke flora en fauna en ervaar de seizoenen op Schiermonnikoog. Niet te missen zijn de grote maquette van het eiland en de vertrek- en aankomsttijden van vogels;

Schiermonnikoog is immers dé hotspot voor vogelliefhebbers.

Ook vind je in de winkel van Het Baken Wadden- en streekproducten, souvenirs, speurtochten en de mooiste wandel- en fietsroutes van Schiermonnikoog.

Laat je in het nieuwe informatiecentrum inspireren over de unieke natuur van het Nationaal Park en ervaar het eilandgevoel. Het team van Natuurmonumenten en VVV staan er met veel expertise en plezier voor je klaar.

MEDEWERKER IN DE KIJKER

Jacqueline Mulder

Medewerker VVV en Natuurmonumenten

Wat leuk om dan nu ook eens zelf in deze rubriek te staan. In 2016 begon ik als freelancer voor VVV Schiermonnikoog en heb ik tot aan deze editie als hoofdredacteur deze krant samengesteld.

Eerst samen met Henno Hogervorst, die met de rode pen alle taal, type- en stijlfouten eruit wist te halen. Later vervulden collega's Tineke Schipper en Daniëla Koele (mijn gedegen opvolger) die rol. Gedurende alle acht jaren werkte ik op afstand heel fijn samen met grafisch vormgever Brent Kok. Hij op Terschelling, ik op Schiermonnikoog en soms in het buitenland. Hoewel we elkaar maar één keer hebben ontmoet, hebben we een mooie band opgebouwd en kwamen ook vele privé zaken aan bod.

Na mijn tweejarige wereldreis en ontdekkingstocht heb ik mijn coachpraktijk 'Begin maar' een boost gegeven en werk ik gemiddeld één keer per week als wandel- en ademcoach. Ik help mensen

zichzelf weer een beetje terug te vinden. Ik doe dat middels Systemisch werk, Transactionele Analyse, mindfulness en ademtechnieken. Daarbij maak ik dankbaar gebruik van metaforen die zich buiten in het veld aandienen.

Deze zomer ben ik voor Natuurmonumenten begonnen aan het FREIIA-project (Facilitating Resilience Embracing Islands Innovation Approaches). Vrij vertaald is het doel het bevorderen/ implementeren van een circulaire economie op basis van duurzaamheid. Schiermonnikoog is de Nederlandse afgevaardigde binnen het project dat loopt langs de Noordzeekust van Frankrijk tot aan Zweden. Samen met de gemeente, Natuurmonumenten, Hanzehogeschool en provincie Fryslân gaan we bijvoorbeeld kijken welke afvalstromen op het eiland gebruikt kunnen worden om duurzame souvenirs te maken.

Binnen informatiecentrum Het Baken draag ik iedere dag een andere pet en zit ik achter een ander bureau'

NATIONAAL PARK SCHIERMONNIKOOG

Nationaal Park zet koers naar de toekomst met nieuw ambitieplan

Op 24 juni heeft het Overlegorgaan van Nationaal Park Schiermonnikoog een belangrijke stap gezet voor de toekomst van het eiland. Het Overlegorgaan, dat zorgt draagt voor een goede afstemming tussen bewoners, overheden, terreinbeheerder Natuurmonumenten en andere gebiedspartners, heeft unaniem ingestemd met het nieuwe ambitieplan voor het Nationaal Park.

Dit plan schetst een helder toekomstbeeld voor de komende tien jaar en biedt een gedeelde basis om de unieke waarden van het eiland te behouden en te versterken. Nationaal Park Schiermonnikoog, in 1989 aangewezen als een van de eerste nationale parken van Nederland, omvat het hele eiland met uitzondering van het dorp en de polder. Het park staat bekend om zijn rijke natuur met veel dynamiek en diverse landschappen, die op een relatief klein oppervlak bijeenkomen. Deze natuurpracht, die tot de meest ongerepte van Nederland behoort, vormt het hart van het eiland.

Ons Nationaal Park is een levendig ecosysteem waarin mens en natuur samenkomen en dat essentieel is voor het behoud van biodiversiteit, gezondheid, economie en levenskwaliteit. Kortom, het heeft een grote maatschappelijke waarde. Het nieuwe Ambitieplan richt zich dan ook op meer dan alleen het beschermen van de kostbare natuur op het eiland. Het document biedt een breed gedragen visie waarin natuurbehoud hand in hand gaat met duurzaam toerisme, communicatie, educatie, onderzoek en lokale betrokkenheid. Wat willen we uitstralen, waar willen we voor staan,

hoe zorgen we ervoor dat lokale kennis en betrokkenheid goed tot hun recht komen en waar willen we bezoekers mee aantrekken? Dit zijn de kernvragen die het plan probeert te beantwoorden. Een belangrijk aspect van het plan is de integratie van verschillende opgaven op het eiland, zoals de dijk- en duinversterking, de ontwikkeling van biodiverse landbouw in de polder en de aanpak van de zoetwatervoorziening. “Het is cruciaal dat we deze uitdagingen in samenhang aanpakken om een harmonieuze balans te bereiken tussen ecologische waarden en menselijke activiteiten,” benadrukt het Overlegorgaan. Schiermonnikoog wordt in het Ambitieplan niet alleen gepositioneerd als een natuurgebied van uitzonderlijke waarde, maar ook als een plek waar de geschiedenis en cultuur van de Nederlandse natuur centraal staan. Het eiland vertelt een verhaal van natuur en cultuur(historie) dat van grote betekenis is, zowel voor de bewoners, alsook voor de bezoekers. Met dit ambitieuze plan zet Nationaal

Park Schiermonnikoog koers naar een toekomst waarin het eiland zijn positie als kroonjuweel van de Nederlandse natuur verder versterkt. Het biedt de basis voor een gezamenlijke inspanning om het park nog mooier, duurzamer en veerkrachtiger te maken. Een toekomst waarin natuur, cultuur en gemeenschap hand in hand gaan. De komende jaren zullen cruciaal zijn om deze visie werkelijkheid te maken, met de betrokkenheid van alle eilandbewoners, gebiedspartners en bezoekers. Door gezamenlijke inspanning moet het Nationaal Park uitgroeien tot een nationaal en internationaal voorbeeld van hoe natuurbescherming en menselijk gebruik elkaar kunnen versterken. Nationaal Park Schiermonnikoog is meer dan alleen een bijzonder natuurgebied; het is een levend verhaal van onze natuur- en cultuurhistorie. Een verhaal dat het waard is om verteld en gedeeld te worden, nu en in de toekomst. *Het Ambitieplan is beschikbaar op de website van het Nationaal Park.*

Vleermuistrek over Schiermonnikoog

Sommige soorten vleermuizen trekken net als vogels in het najaar naar warmere gebieden om te overwinteren. Schiermonnikoog ligt in de trekroute van de ruige dwergvleermuis.

Deze piepkleine vleermuis weegt hooguit 8 gram, maar vliegt toch vanuit de Baltische staten en Scandinavië richting West-Europa. Ruige dwergvleermuizen volgen tijdens hun trektocht vooral de kustgebieden en vliegen zelfs over zee. Omdat vleermuizen alleen ’s nachts vliegen is de vleermuistrek voor ons niet zo zichtbaar als de vogeltrek. Toch is het wel mogelijk om de vleermuistrek waar te nemen. Vleermuizen oriënteren zich in het donker namelijk door middel van echolocatie. Ze maken dan ultrasone geluiden, geluiden met zo’n hoge frequentie dat het menselijk gehoor ze niet kan horen. Met behulp van een ultrasone vleermuisrecorder is het toch mogelijk om vleermuisgeluiden te registreren. Bob Jonge Poerink van ecologisch onderzoeksbureau Ecosensys heeft bij de Kobbeduinen een luisterpaal met zo’n recorder neergezet. De recorder neemt alle vleermuizen op die

binnen een afstand van 50 meter langs de microfoon vliegen. Door de geluiden te analyseren kunnen de onderzoekers verschillende soorten vleermuizen onderscheiden. Ieder najaar registreert de luisterpaal bij de Kobbeduinen ruige dwergvleermuizen. De piek van de ruige dwergvleermuistrek valt meestal in de eerste helft van september. Ook de meervleermuis, de rosse vleermuis en de tweekleurige vleermuis zijn bij de Kobbeduinen waargenomen. Dát er vleermuizen over Schiermonnikoog trekken is dus bekend, maar we tasten letterlijk nog in het duister over hoe ze tijdens de trek van het landschap gebruik maken. Daarom start dit jaar in het oostelijk Waddengebied een onderzoek naar het landschapsgebruik van trekkende vleermuizen. Onder andere op Schiermonnikoog wordt met minivleermuisrecorders de vleermuistrek nader in kaart gebracht.

Wiskunde in het bos

Ook nadat de bomen hun bladeren hebben verloren is het heerlijk om door het bos te wandelen. Er zijn misschien minder kleuren te zien, maar daardoor zie je des te beter de vorm van de bomen. Als je goed naar een boomskelet kijkt, zie je dat de takken dezelfde vorm hebben als de stam, maar dan kleiner.

De zijtakken hebben ook weer dezelfde vorm maar dan nog kleiner. Het is een patroon dat zich herhaalt op steeds kleinere schaal. In de wiskunde noem je dat een fractaal. Een heel mooi voorbeeld van een fractaal is de bloemkool. Een bloemkool bestaat uit roosjes, die weer bestaan uit kleinere roosjes, die op hun beurt weer bestaan uit nog kleinere roosjes, die ook weer bestaan uit... Voor bomen geldt precies hetzelfde, en als ze in de winter kaal zijn, kun je dat extra goed zien. Dit verhaal klinkt misschien ingewikkeld; wie wil er nou aan wiskunde denken als hij in het bos wandelt?

Maar onze hersenen vinden die fractalen om ons heen juist heel rustgevend! Dat komt omdat de hersenen de patronen automatisch herkennen, ook als we ons er helemaal niet van bewust zijn. Omdat onze hersenen de patronen snel herkennen, kost het ze minder energie om onze omgeving waar te nemen. De fractalen zorgen ervoor dat onze hersenen niet zo hard hoeven te werken. Als je erop gaat letten blijken heel veel vormen in de natuur uit fractalen te bestaan. Dennenappels, sneeuwvlokken, schelpen en zelfs sterrenstelsels bestaan uit vormen die zich op steeds kleinere schaal herhalen.

NATIONAAL PARK SCHIERMONNIKOOG

Konijnenherstel

Door verschillende virusziekten is de konijnenpopulatie op Schiermonnikoog op een zeer laag niveau beland. Dit is een van de oorzaken van het steeds verder dichtgroeien van het open duinlandschap met bomen en struiken. Om de open duinen en de dieren en planten die daar leven te behouden is herstel van de konijnenpopulatie essentieel.

De oplossing lijkt simpel: haal gewoon een lading konijnen naar het eiland toe. Maar het is de vraag of dit de beste oplossing is.

Zolang er nog konijnen aanwezig zijn, is het volgens konijnenexperts beter om eerst bestaande populaties met elkaar te verbinden. De konijnen op het eiland zijn geheel aangepast op het schrale duindieet. Konijnen van elders zijn dat waarschijnlijk veel minder. Het gevaar bestaat dat 'vers bloed' de konijnenstand verzwakt in plaats van versterkt. Bovendien bestaat het gevaar dat konijnen die we uitzetten in een gebied dat niet geschikt voor hen is, door stress en honger doodgaan.

Komende herfst voert Natuurmonumenten daarom enkele maatregelen uit om het leefgebied van konijnen in de Westerdunen en het Kapenglop te verbeteren. Uit onderzoek is gebleken dat er verspreid in de duinen nog verschillende kleine groepen konijnen leven. Omdat het tussenliggende gebied niet meer erg geschikt is voor konijnen komen deze groepjes nauwelijks met elkaar in contact. We willen tussen deze plekken verbindingen aanleggen: 'konijnencorridors'. Dat doen we door struiken weg te halen en hoog gras te

maaïen. In veel gevallen is alleen het verbreden van de berm van een fietspad al genoeg. Ook maken we met een grondboor holen in de duinen, waarin konijnen weg kunnen vluchten. Deze holen zijn ook gunstig voor soorten die graag in konijnenholen leven, zoals tapuit en holenduif. Vervolgens houden we in de gaten of de konijnen inderdaad gebruik maken van de nieuwe corridors. Dit doen we door regelmatig met een nachtkijker tellingen uit te voeren. Mocht het verbinden van de populaties geen effect hebben, dan overwegen we om van elders konijnen naar het eiland te halen.

Orion

Schiermonnikoog is een van de donkerste plekken van Nederland, en in de herfst wordt het steeds vroeger donker. De perfecte tijd om sterren te kijken!

Vanaf november is 's avonds laat aan de oostelijke hemel Orion te zien. Orion is een heel herkenbaar sterrenbeeld. Mid-denin staan drie sterren op een rijtje naast elkaar: de riem van Orion. Erboven zie je zijn brede schouders en aan de riem hangt het zwaard van Orion. In het sterrenbeeld Orion zijn met het blote oog allerlei sterrenkundige verschijnselen te zien. Zo kun je zien dat de ster de linkerschouder van Orion vormt een beetje rood van kleur is, en de ster van de rechtervoet juist blauw. De rode schouderster is Betelgeuze. Betelgeuze ziet er een beetje rood uit omdat hij een rode superreus is, een heel grote ster die aan het eind van zijn lange leven is gekomen. Uiteindelijk zal Betelgeuze uit elkaar spatten in een supernova-explosie. De blauwe ster in de voet van Orion heet Rigel. Rigel is een blauwe superreus, een heel grote en felle ster.

Blauwe superreuzen zijn veel heter dan 'gewone' sterren zoals onze zon. Daardoor branden ze ook sneller op. Een ster zoals onze zon bestaat ongeveer 10 miljard jaar; een blauwe superreus zoals Rigel wordt slechts een paar miljoen jaar oud. Ook het zwaard van Orion is interessant. Het lichtpuntje in het midden van het zwaard is namelijk geen ster, maar een nevel. Deze Orionnevel is een enorme gaswolk waarin nieuwe sterren ontstaan. Als je met een verrekijker naar de Orionnevel kijkt, zie je een wazige vlek. Daaraan kun je zien dat het om een nevel gaat en niet om een ster. Een ster ziet er namelijk altijd uit als een lichtpuntje, zelfs door de sterkste telescoop.

Nachtvlinders en vleermuizen

Nachtvlinders hebben ingenieuze strategieën ontwikkeld om zichzelf te beschermen tegen hun natuurlijke vijanden, zoals vleermuizen en zangvogels. Ze gebruiken visuele camouflage – ze gaan op in hun omgeving met behulp van vormen, kleuren en patronen die lijken op de achtergrond waar ze op rusten.

En daarnaast hebben ze akoestische camouflage: haartjes die de echolocatie-roep van vleermuizen absorberen/verspreiden, waardoor de echo die terugkaatst afneemt in sterkte en de vlinder minder gemakkelijk wordt opgemerkt. Op Schiermonnikoog bekijken onderzoekers hoe deze camouflage-eigenschappen afgestemd zijn op de omgeving. Sommige soorten nachtvlinders komen in verschillende soorten landschappen voor, terwijl andere soorten gebonden zijn aan open gebieden of juist bossen. De plek waar de nachtvlinders voorkomen bepaalt natuurlijk ook welke roofdieren ze kunnen tegenkomen. Als we inzoomen op vleermuizen, dan zien we dat iedere Nederlandse vleermuissoort een uniek 'roepje' heeft, met een specifieke frequentie. De rosse vleermuis bijvoorbeeld gebruikt frequenties rond 25 kHz. Dat is voor een vleermuis vrij laag. Laag geluid draagt verder dan hogere geluiden. Dit past dus goed bij de open velden waar de rosse vleermuis jaagt. De vleermuizen die in bossen jagen daarentegen gebruiken hogere frequenties, die gericht zijn. Anders zouden ze verblind worden door alle terugkaatsende echo's van bladeren en takken om hen heen. Ook roofdieren zijn soms flexibel. De dwergvleermuis is een goed voorbeeld. Deze soort is op Schiermonnikoog regelmatig waargenomen, boven open gebieden, in het bos, en zo nu en dan ook in het dorp.

Als je de frequentie van een normale roep van een dwergvleermuis in een grafiek uitzet tegen de tijd, zie je de vorm van een hockeystick. De gebruikte frequenties lopen van 70kHz tot 45 kHz (veel vleermuizen roepen van hoog naar laag). De piekfrequentie -het deel met het meeste energie- ligt rond de 45 kHz en de duur van het roepje varieert van 2 tot 5 milliseconden. Maar als je deze

zelfde dwergvleermuis monitort in open gebieden, liggen de frequenties van zijn roep tussen 50 en 30kHz met een piekfrequentie rond de 35-40kHz. Ook is het roepje dan langer, tot wel 10 milliseconden. Door dit aanpassingsvermogen kan de dwergvleermuis optimaal jagen in verschillende landschappen, waardoor hij een breed scala aan nachtvlinders kan tegenkomen. De onderzoekers vermoeden dat de akoestische camouflage van nachtvlinders interactie-specifiek is. Dat wil zeggen dat een nachtvlindersoort beter gecamoufleerd is tegen de ene vleermuissoort dan tegen de andere. De onderzoekers willen de akoestische camouflage van de nachtvlinders daarom voor alle combinaties van nachtvlinders en vleermuizen in kaart gaan brengen. Daarnaast speelt de flexibiliteit van de vleermuizen een rol. Deze voortdurende interactie tussen nachtvlinder en vleermuis is een mooi voorbeeld van de doorlopende wapenwedloop die in de natuur plaatsvindt tussen roofdier en prooi. Aanpassingen in camouflage of echolocatie kunnen leiden tot nieuwe strategieën van de tegenpartij. Dit dynamische evenwicht benadrukt de complexiteit en schoonheid van ecologische relaties.

Wist je dat...

Jonge lepelaars een tussenjaar nemen in hun wintergebied voordat ze terugkomen naar Schiermonnikoog om te broeden?

NATIONAAL PARK SCHIERMONNIKOOG

Pucci, een ondernemende jonge lepelaar

Het broedseizoen 2024 van de lepelaars op Schiermonnikoog is wonder boven wonder redelijk goed verlopen. Na een verhoogd tij in de nacht van 19 op 20 april verloor een deel van de lepelaars hun nest. Gelukkig zijn veel van deze vogels opnieuw begonnen, samen met lepelaars die later aankwamen uit hun overwinteringsgebieden.

Vervolgens kregen de lepelaars te maken met koud en nat weer en regelmatig hogere waterstanden door de wind. Dat heeft ertoe geleid dat de meeste paren maar één kuiken groot kregen. Dit is een groot verschil met vorig jaar, want toen zagen de meeste lepelaarparen wel twee kuikens uitvliegen. Eén of twee dagen regen en kou kunnen funest zijn voor kuikens die aan de ene kant te groot zijn om onder de vleugels van hun ouders te schuilen, maar aan de andere kant zelf nog geen waterdicht verpakket hebben. En met harde wind en verhoogd tij kunnen de ouders minder voedsel vangen.

In de afgelopen jaren hebben de onderzoekers een aantal bijna vliegvlugge kuikens een zender opgedaan. Die zenders geven iedere tien minuten een GPS-positie door. Daardoor is precies te volgen waar de lepelaars verblijven. Pucci, een jong uit de zomer van 2022, is al dit voorjaar teruggekeerd naar z'n geboorte-eiland Schiermonnikoog. Pucci is vernoemd naar het kweldergras *Puccinellia maritima*, waarin z'n nest lag. Van oktober 2022 tot en met half april 2024 bracht Pucci zijn tijd door in getijdengebieden, zoutpannen en rijstvelden in noordwest Spanje en Portugal, samen met honderden andere lepelaars. Dat Pucci nooit alleen was weten we doordat veel vogelliefhebbers in Spanje en Portugal hem volgden en berichten met foto's stuurden. Op 17 april heeft Pucci Spanje verlaten. Hij is via de westkust van Frankrijk naar Nederland gevlogen. Op 30 april landde hij op Vlieland, in een lepelaarkolonie. Maar na een dag vloog hij door, liet tot grote schrik van de onderzoekers Schiermonnikoog links liggen en vloog via Rottumerplaat naar het eiland Borkum in de Duitse Waddenzee. Gelukkig keerde hij na een week om en verbleef

Illustratie Marycha Franken

een tijd in de Westerplas. Hij maakte uitstapjes naar de Oosterkwelder, waar de meeste lepelaars broeden, en haalde z'n voedsel van het wad ten zuiden van Schiermonnikoog. Op 13 juni besloot hij een rondje Waddenzee te gaan doen en ging via de Friese kust naar het wad bij Den Oever, om na een week weer terug te keren in de Westerplas. Pucci is, zoals ook te verwachten was gezien z'n leeftijd, niet gaan broeden op Schiermonnikoog. Maar hij is duidelijk op zoek geweest naar een plek om in de komende jaren een nest te gaan bouwen. De lepelaaronderzoekers wachten met spanning af welke plek hij volgend jaar zal kiezen. Voor meer informatie en om alle lepelaars met een zender te volgen kun je kijken op WerkgroepLepelaar.org en je abonneren op de nieuwsbrief, op Globalflywaynetwork.org, of op de Animal-tracker app.

Vogeleilanden in de Westerplas

Dit najaar legt Natuurmonumenten vogeleilanden aan in de Westerplas. Deze werkzaamheden maken deel uit van het project Wij&Wadvogels, dat als doel heeft om meer rust- en broedplekken voor vogels te creëren en voorzieningen te realiseren waarmee mensen de vogels kunnen observeren zonder ze te verstoren.

Het project is in september 2022 van start gegaan. Om het zicht op de Westerplas te herstellen is veel wilgenstruweel verwijderd. Langs het schelpenpad zijn houten fietsenstallingen, informatieborden en zitmeubels verschenen. En in de noordwesthoek van de Westerplas staat een nieuw kijkscherm, dat extra ruimte biedt voor bezoekers om op een verantwoorde manier vogels te observeren. De nieuwe broedeilanden worden in oktober in de Westerplas opgespoten. We gebruiken hiervoor sediment uit de plas. Met een constructie van jute doeken en wilgentenen worden de eilanden gevormd. Vervolgens wordt grond uit de bodem van de Westerplas gehaald en binnen de gevormde contouren aan-

gebracht. Om de eilanden geschikt te maken voor broedvogels, komt boven op de eilanden een laag schelpen op een jute gronddoek. De werkzaamheden vinden grotendeels op het water plaats. Het materieel en de benodigde materialen worden te water gelaten aan de zuidoostzijde van de Westerplas, bij het Minne Onnespad. De aan- en afvoer van materialen en materieel kan enige overlast veroorzaken. Bij het nieuwe kijkscherm komt een permanente telescoop te staan. Als de broedeilanden klaar zijn, hopen we de komende jaren veel nieuwe broedvogels, zoals sterns en kokmeeuwen, bij de Westerplas te zien.

Duinfranjehoed

Bij paddenstoelen denk je misschien automatisch aan het bos, maar ook in de duinen komen veel paddenstoelen voor. Sommige paddenstoelen groeien zelfs min of meer op het strand!

De duinfranjehoed bijvoorbeeld groeit meestal in de zeereep, de laatste duinenrij voor het strand. De duinfranje-

hoed staat daar niet voor niks, want hij is erin gespecialiseerd om zijn voedsel uit rottende wortels van helmgras te halen. De duinfranjehoed is maar een klein paddenstoeltje, bruin van kleur en ongeveer 5 centimeter in doorsnede. Hij groeit aan de voet van een pol helmgras. Schiermonnikoog is een ideaal gebied voor de duinfranjehoed, want

behalve de hoge stuifdijk zijn ook de lage duintjes op het strand een heel geschikte groeiplek. Die duintjes staan vol met helmgras en zijn heel dynamisch, met veel stuivend zand. Precies waar de duinfranjehoed van houdt. Ze groeien er het hele jaar, alleen met vorst laten ze het afweten. Let er maar eens op als je een strandwandeling maakt.

125 Jaar VVV Schiermonnikoog

Op 5 augustus 1899 werd de VVV opgericht. Daarom hebben we heel 2024 uitgeroepen tot jubileumjaar. Op deze pagina nemen we je mee terug in de tijd en laten we je graag meedelen in de feestvreugde. Kijk ook op de speciale 125 jaar pagina op de website van de VVV. Daar vind je nog meer achtergrondinformatie, ál onze leuke acties op een rij en de voorwaarden van de verschillende wedstrijden.

125 jaar VVV Schiermonnikoog arrangement

Tot 20 december kunt je nog gebruikmaken van dit speciale arrangement. Naast een korting op de accommodatie, is dit arrangement inclusief boottickets en busvervoer. Ook ontvang je bij iedere boeking een informatiepakket met o.a. een plattegrond, eilander routeboekje en vouchers die bij verschillende eilander bedrijven zijn in te leveren. Kortom, dit arrangement biedt alles wat je nodig hebt voor een onvergetelijk verblijf op Schiermonnikoog. Boek nu en vier het 125-jarig jubileum van VVV Schiermonnikoog in stijl!

Winactie

Gedurende dit feestjaar hebben we elke maand een bijzondere winactie. Zo is er tot dusver door gelukkige inzenders een (privé)tocht met de Balgexpres, een wandeling met de boswachter, fotoworkshop, Bewegen in de natuur en onder andere een zandplaatbeleving met Beleef Lauwersoog gewonnen. Iedere nieuwe maand maken we de prijs van de volgende maand bekend. Kijk op onze socials of website en doe mee. Je hoeft ons alleen maar te feliciteren: Uitdaging: je felicitatie moet door de brievenbus kunnen. Breng het zelf of verstuur het met de post.

Postzegel 125 jaar

Elk kwartaal hebben we een speciaal ontworpen postzegel uitgebracht. De eerste postzegel met de watertoren werd zo goed ontvangen, dat we gelijk moesten laten bijmaken. Omdat het wel speciaal moet blijven, hebben we natuurlijk een maximum aangehouden. Zo is het extra bijzonder als je post krijgt met deze leuke zegels. Na de watertoren was het baken bij de Kobbeduinen aan de beurt, met een foto van eilander fotograaf Folkert Abma. In de zomer hadden we bijzonder beeld van de vuurtoren en voor de laatste editie, deze herfst, kiezen we weer voor een iconisch beeld van het eiland. Wie kan raden wat het wordt?

Ode aan Schiermonnikoog

Na het succes van 2022 kon tijdens dit feestjaar de Ode aan Schiermonnikoog niet ontbreken. Wat een inspiratie hebben jullie! Meer dan dertig inzendingen, met dit jaar tot onze grote verrassing ook vanuit de jeugd en uit Duitsland. De jury, bestaande uit Klaske Aaij, Ilja Zonneveld en onze eigen directeur, Joke Eijer, heeft er een flinke kluif aan gehad. Omdat we een mooi idee hadden voor de expositie, kunnen we gelukkig meer dan de afgesproken vijf inzendingen exposeren. Tijdens de November Wandelmaand maken we een route langs een selectie van de ingezonden stukken; aan de hand van deze route kom je bij verschillende bedrijven/huizen of ramen/inhammetjes en kan je de odes bewonderen. Haal tijdens deze maand de route gratis op in informatiecentrum Het Baken.

HET LAATSTE DEEL VAN ONS 4-DELIGE FEUILLETON

1952: Opening van het eerste schelpenpad

Al vrij snel na 1945 wordt voor het eerst aan badgasten gevraagd wat ze van de eilander VVV verwachten. Het zijn opmerkingen die door de tijd ook steeds in vergaderingen terugkomen, zoals verbindingen met bus en boot, en vertrek en aankomst bij de steiger, maar ook paden door de bossen aanleggen. Eind juli 1952 wordt gevierd dat het 25 jaar geleden is dat de aanlegdam (1927) officieel werd geopend. In diezelfde week van juli verrichtten de Commissaris van de Koningin en de hoofdingenieur van Domeinen de officiële opening van het eerste schelpenpad door de dennenbossen. Gedeeltelijk als wandelpad, het andere deel is rijwielpad. Vele schelpenpaden daarna zouden het eiland zowel voor wandelaars als fietsers nog toegankelijker maken.

Geen caravan en kampeerwagens

In 1946 pacht de VVV van Domeinen de exploitatie van het kampeerterrein. Dat terrein bevindt zich destijds nog in het duingebied ten zuiden van de vuurtoren. Het terrein blijkt opgedeeld

in zogeheten kampen: een kamp voor gezinnen, voor kamppashouders, voor (ongehuwde) jongens en mannen en eentje voor (ongehuwde) meisjes en vrouwen. Deze zijn van elkaar gescheiden door een afrastering. Spoedig na de bevrijding melden zich groepen jongeren uit het buitenland die een tijdje op het eiland zouden willen doorbrengen. De polderboeren zijn bereid deze groepen op te vangen en krijgen hiervoor toestemming van

Domeinen. Zo beginnen de eilander boeren, naast de verzorging van hun koeien, ook met de opvang van kampeerders/badgasten. Veel later in de tijd krijgen ze ook toestemming voor het plaatsen van tenten op hun erf. Waar het bestuur van de vereniging door de jaren steeds mordicus tegen is gebleven, is de komst op het eiland van caravans en kampeerwagens. Lees het hele vierde deel op de 125 jaar pagina van de website van VVV Schiermonnikoog.

Meet Me at the Lighthouse

Múetje my by
de fjúertúer

at the Múetje my by
de fjúertúer

14 / 15 / 16 / 17
november 2024
Literatuurfestival
Schiermonnikoog

Leg je oor te luisteren!
Programma & tickets:
mmatl.nl

Met Frank Westerman, Sacha Bronwasser, Dorien Dijkhuis, Eva Meijer, Jente Posthuma, Renske Jonkman, Mohammed Benzakour, Jaap Robben, Adwin de Kluyver, Arjan Hut, Marrit Jellema en anderen.

De Ware Jakob

*Gezellig uit eten op Schiermonnikoog.
Laat u verrassen door onze
gevarieerde keuken.*

Langestreek 46
9166 LD Schiermonnikoog

0519 - 531687
dewarejakob.nl

Hotel van der Werff ANNO 1726

Eerste en oudste
hotel ter plaatse

Origineel interieur

Sfeervolle ouderwetse
gelagkamer

Reeweg 2 9166PX Schiermonnikoog 0519531203

hotelvanderwerff.nl

HOTEL & BRASSERIE

Brakzand

**Elke dag geopend voor
ontbijt, lunch en diner.
Wees welkom en
beleef de Brakzand.**

Langestreek 66
9166 LE Schiermonnikoog
www.brakzand.nl

Waarom terug naar huis...
...als je ook kan blijven?

**Vind jouw baan op
Schiermonnikoog!**

Vacature
Op Schier

Vacature op Schier brengt jou in contact met eilander bedrijven.
Ben jij op zoek naar een vaste baan, vakantiebaan, stage of iets voor erbij?

Kijk op www.vacatureopschier.nl voor het actuele aanbod en wie weet kan jij straks elke dag van het eiland genieten!

WINKELEN

De openingstijden van de winkels zijn duidelijk zichtbaar aangegeven op de winkeldeuren.

Bakkerij Donders

Middenstreek 12, tel. +31 (0)519-531265
www.bakkerijdonders.nl

Boekhandel Kolstein

Middenstreek 38, tel. 0519-532239
www.kolstein.nl

Drogisterij en kledingwinkel Streek 56

Langestreek 56, tel. 0519-531962
www.streek56.nl

Lifestylewinkel Kleur aan Zee

Langestreek 17, tel. 0519-531033
www.kleuraanzee.nl

CasaBonita Huis vol moois

Langestreek 64, tel. 06-30397373
www.casabonitaschiermonnikoog.nl

Pottenbakkerij Hjirre

Middenstreek 27
www.aleidablom.exto.nl

Snoepwinkel 't Peperhúsjen

Middenstreek 42, tel. 0519-531158
www.peperhusjen.nl

Supermarkt SPAR Brunekreef

Middenstreek 2, tel. 0519-531254
www.sparbrunekreef.nl

Doe-het-zelf winkel Dijkstra

Noorderstreek 26, tel. 0519-531762
www.bouwenopschier.nl

Shop Het Baken

Reeweg 9, tel. 0519-531233
www.vvvschiermonnikoog.nl

Moody's Winkel

Middenstreek 29, tel 06-12336067
www.de4dames.nl

DIJK ocean store

Nieuwestreek 7, tel. 0519-251865
www.dijkoceanstore.nl

Zouterik

Middenstreek 11. www.zouterik.nl

Kledingwinkel Het Noorderlicht

Middenstreek 3
hetnoorderlichtschiermonnikoog@gmail.com

Cadeauwinkel MareMeu

Middenstreek 7a
tel. 06-19540491

Keet op 5

Badweg 5
tel. 06-53657331

Tabakshop

Reeweg 8a

Bij Smit & de Boer

Middenstreek 23, tel. 06-25125086
Facebook: Bij Smit & de Boer

EVEN VOORSTELLEN

Moody's: Een kledingwinkel met mooie wijnen

Maud Blok

Ik ben Maud Blok (24), opgegroeid in een echt horeca-gezin, op het mooie Schiermonnikoog. Als klein meisje heb ik een goede en fijne jeugd gehad. Ik was sportief en meestal buiten te vinden met mijn vrienden. Als jongste heb ik veel geleerd van mijn twee oudere zussen; we zijn vrij opgevoed en alles kon bij ons thuis.

Toen het tijd werd om te gaan studeren heb ik vijf jaar in Leeuwarden gewoond. Hier heb ik Travel & Hospitality gestudeerd, een studie die natuurlijk perfect aansluit bij het werken en wonen op het eiland. Na het afronden van mijn studie was ik zoekende naar wat ik wilde. Ik besloot op Schier te blijven.

In 2021 ben ik samen met mijn ouders Moody's wijnwinkel gestart. Hier verkochten we de eigen geïmporteerde wijnen van hotel, bar en bistro De4dames. Na twee jaar kwam ik erachter dat dit het toch niet helemaal voor mij was en zocht ik mijn toevluchtsoord in Groningen. Even uit het eilandleven deed

mij goed, zelfs zo goed dat ik binnen een jaar weer terug was met een nieuw plan. Moody's moest een kledingwinkel worden, waarin er nog steeds ruimte is voor de mooie wijnen. De naam van de winkel is afgeleid van mijn eigen naam. Vroeger werd ik door vrienden en familie 'Moedie' genoemd en som-

migen noemen mij nog steeds zo. Bij Moody's kan ik echt mijn eigen creativiteit kwijt. Dit doe ik met de inrichting, inkoop en promotie van de winkel. Hierin hoop ik te kunnen blijven groeien en zo het winkel-aanbod op het eiland nóg beter te maken!

Cadeau en verwenwinkel Casa Bonita

Joyce van Bon-Peereboom

Het was in 1990 dat (mijn man) Berend en ik elkaar leerden kennen tijdens de studie in Rotterdam. Ik ben voor een groot deel opgegroeid in Noordwijk(erhout). De eerste keer dat ik Berend mee naar huis nam en we uitwaaiden op het strand, moest hij lachen: 'Wacht maar eens tot je het strand van Schiermonnikoog hebt gezien'. Dat gebeurde niet veel later, wauw!

In 1994 zijn we op Schiermonnikoog getrouwd, kregen drie prachtige kinderen en namen een bedrijf in Utrecht over. Iedere vakantie kwamen we op het eiland. Bep en beite (eilanders voor opa, red.) waren daar om mee bramen te plukken, te visen op het wad en eieren te zoeken. Nadat de kinderen waren uitgevlogen, kochten we in 2017 een huis voor permanente bewoning op het eiland. Ik heb mijn functie als hoofd personeelszaken overgedragen en we maakten de stap naar Schiermonnikoog. Daar heb ik mogen helpen met de verwezenlijking van het Koningshuis, Nieuwestreek 1; het huis waar de cultuurhistorie van Schiermonnikoog een zichtbare plek heeft gekregen en ook nog eens de

huiskamer van Zorg en Welzijn is én het onderkomen van het schilders collectief De Kwast. Het gebeurde toen ik een pak kaarsen ging halen bij Frank en Moni van 'T Wente. 'Zeg waarom neem jij de winkel niet over?' vroeg Frank. 'T Wente was altijd mijn lievelingswinkel! En zo is het gekomen dat ik op vierde pinksterdag 2024 de deuren van Casa Bonita heb geopend. Heerlijk tussen de mensen, mooie spulletjes en dat op een bruisende plek in

het dorp. In de naam, vertaald 'mooi huis', zit het woord Bon. En Bonita is een perensoort wat weer linkt met mijn meisjesnaam. Een leuke bijkomstigheid is dat overgrootvader, Berend van Bon, destijds een hotel/pension genaamd Casa Bonita, in Apeldoorn heeft gehad. Ik hoop nog vele jaren op de gezellige hoek van de Langestreek/ Badweg in mijn heerlijke cadeau/verwenwinkel, klanten te mogen verwelkomen!

MUZIEK EN EVENEMENTEN

4 T/M 10 OKTOBER

Schiermonnikoog Festival

Tijdens de 23e najaarseditie van Schiermonnikoog Festival komen liefhebbers van kamermuziek uit alle windstreken weer naar het eiland. Met ruim 200 musici van over de hele wereld en gemiddeld 75 concerten per jaar is Schiermonnikoog Festival uitgegroeid tot een van de grootste kamermuziekfestivals van Nederland.

Als opmaat voor de concertreeks start het festival op vrijdagavond met een Ode aan de Wadden, een uniek concert te midden van de betoverende Waddenzee in samenwerking met Wagenborg Passagiersdiensten. Verder kun je deze dagen genieten van gerenommeerde ensembles zoals Trio Wanderer, de Isar

Cellisten en de populaire superformatie Fuse. Het festival verheugt zich op de komst van meesterpianisten Abdel Rahman El Bacha en Florian Noack. Naast gevestigde namen, biedt het festival ook podium aan jong talent én ruimte voor verdieping. Theo Elzenga, hoogleraar ecofysiologie van planten aan de Rijksuniversiteit Groningen, spreekt over wat de landbouw kan leren van de planten op Schiermonnikoog. Musicoloog Saskia Törnqvist keert terug naar het eiland om haar licht te laten schijnen op het veelbewogen leven van Franz Schubert. *Kijk voor het gehele programma op www.schiermonnikoogfestival.nl*

31 OKTOBER

Buiten het Boekje

Kinderboeken-schrijfster Corien Oranje heeft een boek geschreven dat zich afspeelt op Schiermonnikoog. Het heet Koning meester Bil, de schrik van Schiermonnikoog en maakt deel uit van een spannende en grappige serie over meester Bil, die steeds weer problemen veroorzaakt. Deze keer ontsnapt hij uit de gevangenis met hulp van ballonnen. Hij belandt samen met zijn handlanger Janus op Schiermonnikoog en besluit daar koning te worden en alles te veranderen.

Corien Oranje is in de herfstvakantie te gast bij boekhandel Kolstein en vertelt over haar boek. Daarna doen kinderen en ouders een spannende Koning-meester-Bil-speurtocht over het eiland. Koning meester Bil, voor lezers uit groep 4 en 5. *Tickets zijn te koop bij boekhandel Kolstein aan de Middenstreek*

8 & 9 NOVEMBER

Devil's Trail

De Devil's trail is een serie uitdagende tochten door een aantal van de mooiste natuurgebieden van Nederland, natuurlijk ook op Schiermonnikoog. De tocht gaat door bos, duinen en kwelder. Volledig onverhard, uitgezonderd een aantal wegen die moeten worden overgestoken. Genieten staat voorop, maar het zal ook een zware tocht worden door de steile klimmetjes. 8 november is de Devil's Night Trail (met hoofdlamp), afstand 10 km. Op 9 november de Devil's Trail Schiermonnikoog, afstanden 15 of 30 km. *Informatie en aanmelden via www.devilstrail.nl*

26 OKTOBER

Muziek van en verhalen over Jim Croce

Zanger/gitarist Koen Jongsma brengt met een 7-koppige band een tribute aan Jim Croce, bekend van nummers als Bad, bad Leroy Brown, I'll have to say I love you in a song en Time in a bottle. Tussendoor vertelt Koen over de achtergrond van de liedjes en het leven van Croce. Door de mooie verhalen, humor, prachtige muziek en begeleiding staat dit programma garant voor een gezellige en heerlijke muziekavond. *Koen Jongsma & Friends, kaarten zijn te koop via dorpshuis-schiermonnikoog.nl*

23 & 30 OKTOBER

Herfstconcert Vocaal Ensemble Steeuwsaun

Het koor Steeuwsaun bestaat inmiddels uit 17 enthousiaste leden en staat onder leiding van dirigent Wim Bos. Het koor wordt op piano begeleid door Jan Harryvan. De liederen zijn soms bekend, soms serieus, speels, ontroerend; sommige in het Nederlands, maar ook in het Duits en Engels. Dat ook op dit kleine eiland zo'n fijn koor bestaat is toch wel uniek te noemen. Vocaal Ensemble Steeuwsaun is een hechte groep mensen, die graag met elkaar zingen en er zo nu en dan een dag erop uittrekt. Graag nodigen zij je uit voor het concert in cultureel centrum De Stag. Na afloop kun je een drankje kopen. Voor een hapje wordt gezorgd. *Kaarten zijn verkrijgbaar via www.destag.nl en aan de zaal*

23 NOVEMBER

Sinterklaasintocht

Op school, thuis en in de winkels... overal merk je dat het alweer bijna zover is. Sinterklaastijd! De tijd van verlanglijstjes maken en je schoen zetten met een lekkere wortel voor Ozosnel, het paard van Sinterklaas. Sinterklaas komt ook dit jaar met zijn Pieten naar Schiermonnikoog. Op zaterdag 23 november om 14.10 uur verwachten we de boot bij de steiger van de veerboot. Eenmaal in het dorp loopt de Sint via de Reeweg naar het gemeentehuis waar burgemeester Ineke van Gent en kinderburgemeester Sven Talsma Sinterklaas en zijn Pieten welkom heten.

14 DECEMBER

Lenny Kuhr

Lenny Kuhr zingt tijdens haar theaterprogramma 'Nog Steeds een Troubadour' uit haar grote en levendige oeuvre een mix van nieuw repertoire van haar laatste albums en ouder repertoire, liedjes die al tijden met haar meereizen. Begin 2025 verschijnt er een nieuw album, vlak voor haar 75e verjaardag. Zelf zegt ze over haar theaterprogramma: "Een lied vertolkt gevoelens van het benoembare en onbenoembare op oneindig veel manieren. Het vertelt van jou en mij. Over onze existentie en dat wat zich daarin afspeelt." *De kaartverkoop start op 1 november; kaarten zijn verkrijgbaar via www.destag.nl en aan de zaal.*

MUSEA

Het Koningshuis

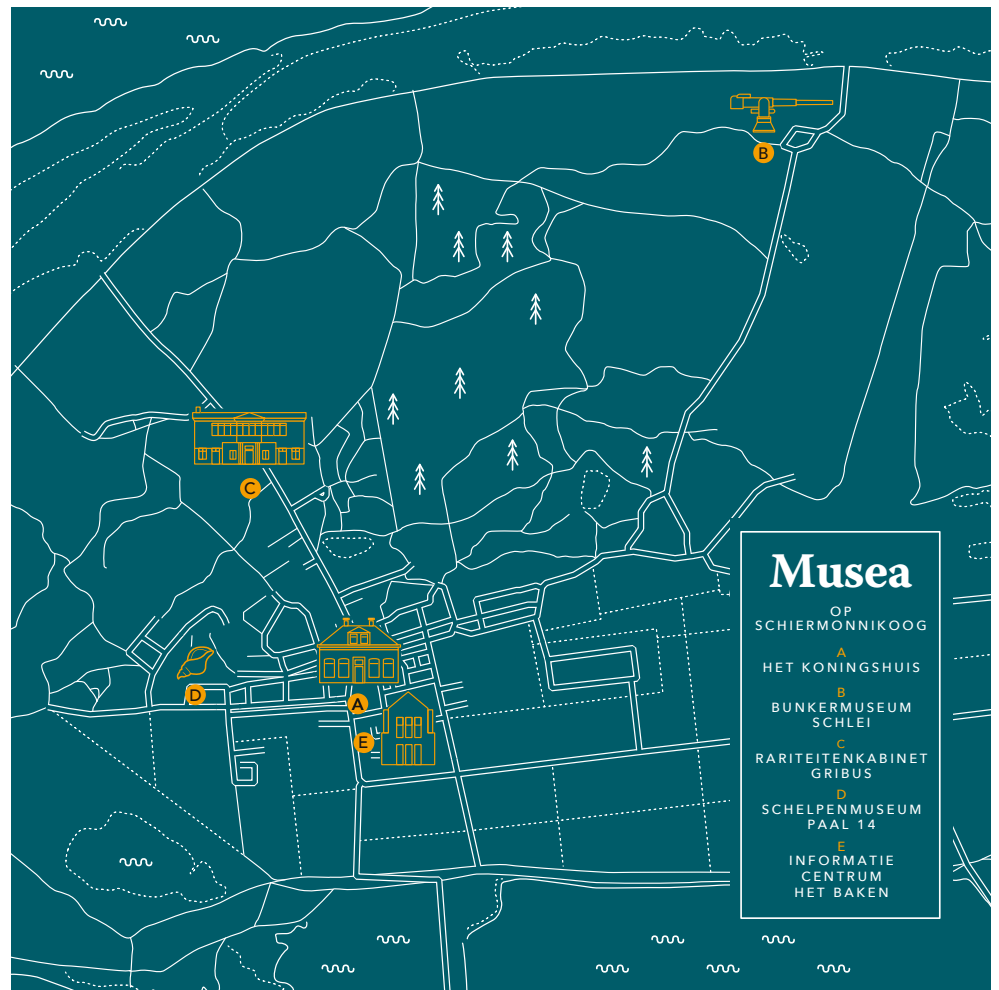
In het Koningshuis op de hoek van de Langestreek en de Nieuwestreek exposeert de cultuurhistorische vereniging 't Heer en Feer allerlei wetenswaardigheden uit haar archief. Er is onder andere aandacht voor de zeevaart, walvisvaart, de boerderijen, kerken, vuurtorens en het toerisme. Ook vind je er veel informatie over de drenkelingen-begraafplaats Het Vredenhof. Er is een kleine expositie ingericht over aansprekende onderwerpen uit het eilander verleden. Je kunt er historische films bekijken. Deze kunnen ook tegen een kleine vergoeding gestreamd worden. Op de eerste verdieping bevinden zich het archief en een bibliotheek die je op afspraak kunt bezoeken. Er zijn altijd gastheren en vrouwen aanwezig om met veel plezier het tentoongestelde toe te lichten en je vragen te beantwoorden. Een bezoekje aan dit kleine museum is zeer de moeite waard. Het Koningshuis is enkele middagen per week open voor publiek. De toegang is gratis. Enkele keren per jaar geeft de vereniging een tijdschrift en themanummers uit waarin een breed scala van cultuurhistorische artikelen aan bod komt. Ook wordt er ieder jaar een jaarboek uitgegeven. De tijdschriften, themanummers en het jaarboek zijn te koop in het Koningshuis en via de website. *Meer informatie vind je op de website theerenfeer.nl*

schrift en themanummers uit waarin een breed scala van cultuurhistorische artikelen aan bod komt. Ook wordt er ieder jaar een jaarboek uitgegeven. De tijdschriften, themanummers en het jaarboek zijn te koop in het Koningshuis en via de website. *Meer informatie vind je op de website theerenfeer.nl*

Openingstijden

Scan de QR-code voor actuele museum informatie

Rariteitenkabinet Gribus

In de receptie van It Aude Kolonyhûs aan de Badweg vind je de Gribusmantjes die de afgelopen jaren op allerlei festivals in oude caravans hebben rondgereisd. Ook kom je hier een draak op sterk water tegen. Deze is ooit door Martin Roemers, zoon van de vuurtorenwachter, vlakbij de vuurtoren gevonden. Verder vind je hier de oude typemachine van Graaf von Bernstorff, geschonken door Auke Talsma, de kapiteinspet van Klaas Visser, blikseminslag, rariteiten van Stones fan en eilandgek Boudewijn Buch, de aorta

van een potvis, de hele walvisvangst op de Willem Barentsz levendig in beeld gebracht en nog veel meer. Kom je verwonderen en verbazen. www.itaudekolonyhus.nl

Schelpenmuseum PAAL14

Aan het Martjeland ligt Schelpenmuseum Paal 14. Hier kun je schatten uit verschillende wereldzeeën bewonderen, zoals schelpen, barnsteen, botten en scheepswrakken. Het Schelpenmuseum heeft diverse boekjes uitgegeven over de vogels, planten, schelpen, vlinders en paddenstoelen van Schiermonnikoog. Ook zijn er originele souvenirs te koop, zoals strandvondsten in lijstjes of op strandhout en barnsteen van Schiermonnikoog. Nieuwsgierig geworden? Kom langs om de schatten uit de zee te bewonderen en daarna zelf op pad te gaan.

Wrakhout

Je hebt ze vast wel eens in je vakantie-huisje of hotelkamer gezien: bootjes gemaakt van wrakhout. Impressies samengesteld uit allerlei voorwerpen die inwoner Harm Carrette op de vloedlijn vindt, met als belangrijke basis een houten plankje. De wrakhoutbootjes zijn stuk voor stuk uniek en krijgen door het materiaal fantastische vormen. Het zijn symbolen van vrijheid, reizen en ontdekken. Harm Carrette toont zijn bootjes en nog veel meer aangespoelde schatten in de oude schuur, waar vroeger de paarden stonden gestald. *Je vindt Wrakhout op het Van der Molenpad 15, het pad tegenover informatiecentrum Het Baken.*

Bunkermuseum Schlei

Dit museum is gevestigd in de See-burgbunker aan het einde van de Prins Bernhardweg (voor het strandpaviljoen De Marlijn naar links, bij het kanon). Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd vanuit deze bunker de radarinformatie doorgeseind naar vliegbasis Leeuwarden, waar jagers van de Luftwaffe stonden gestationeerd. Het museum heeft nog twee bunkers opengesteld: een kleine munitiebunker op de hoek bij het Westerhofpad en de aggregaatbunker van de stelling Schlei. Deze staat rechts voor de fietsenstalling aan het eind van de Prins Bernhardweg. Hierin o.a. een aggregaat dat er in de Tweede Wereldoorlog ook heeft gestaan. Er zijn verschillende voorwerpen uit de Tweede Wereldoorlog tentoongesteld in de theetuin van Hotel van der Werff, direct achter muziekkoepeel het Beukenootje. Het bunkermuseum wordt geëxploiteerd door Stichting Bunkermuseum Schlei en heeft tot doel het

verzamelen, bewaren en tentoonstellen van goederen en kennis over de Tweede Wereldoorlog op het eiland. *Meer informatie: info@bunkermuseumschlei.nl of bel 0519-531701*

Informatiecentrum Het Baken

In de tentoonstelling van Het Baken maak je op interactieve wijze kennis met het Nationaal Park, de rijkdom van Werelderfgoed Waddenzee en de bijzondere plaats die Schiermonnikoog daarbij inneemt. Een opvallend onderdeel in de expositie is de wand met afbeeldingen van planten, dieren en paddenstoelen, met de titel 'Wat kom je allemaal tegen'. De biodiversiteit in Nationaal Park Schiermonnikoog is enorm. Zo komen er op het eiland meer dan 300 soorten vogels voor en meer dan 500 soorten planten. Die passen natuurlijk niet allemaal op de wand, dus er is een selectie gemaakt

van veel voorkomende soorten. Voor de liefhebbers is er ook een posterversie van de wand met flora en fauna. *De posters zijn in drie talen te koop bij Het Baken.*

Soepboer Rijwielverhuur

Keuze uit 4000 fietsen.

U vindt ons op de veerdam
en bij de eerste bushalte in het dorp,
50 meter achter het VVV-kantoor.

tel 0519-53 16 36 www.fietsverhuursoepboer.nl email: info@schierfiets.nl

SCHIER GLAS

www.schierglas.nl

06-12 89 68 92

- └ glasbewassing
- └ schoonmaak
- └ huismeester
- └ hogedrukreiniging
- └ groenvoorziening
- └ vloeronderhoud
- └ sneeuwruimen

Familierestaurant Het Wantij

📍 Langestreek 11
Schiermonnikoog
☎ 0519 531 526
✉ info@hetwantij.nl
📘 /hetwantijschiermonnikoog
📷 @hetwantij

*Waar verschillende
stromen samen komen!*

www.hetwantij.nl

TE HUUR - NODERSTRAUN 54

4-Pers. appartement - Direct aan het strand - Zeezicht
www.appartement-op-schiermonnikoog.nl

facebook

website

EVEN HELEMAAL TOT RUST KOMEN

In één van onze
dertien prachtige
vakantiehuisjes
op schiermonnikoog

WADDENRUST

📄 www.vakantiehuisjeswaddenrust.nl

✉ info@vakantiehuisjeswaddenrust.nl

☎ 06-30066518 of 06-11205200

Vrouwe Jakoba

SCHIERMONNIKOOG

Bezorgservice - Eetwinkel - Slijterij

- Pizza's
- Pasta's en lasagnes
- Salades
- Vlees- en visgerechten
- Kindermenu's

Badweg 4

0519 - 53 11 73

ook op zondag open

Dekt u alvast de tafel...

www.vrouwejakoba.nl

LEZEN

Rif van Bosch

Het half prentenboek, half leesboek Rif van Bosch speelt zich volledig af op Schiermonnikoog. Het is het debuut van eilandse Heleen Faber en geïllustreerd door Ernst Feurer (vierde boek). Rif is van Bosch, het verdwenen eiland, naar Schiermonnikoog geroepen. Als Freek en Floor hier aankomen om hun jaarlijkse vakantie te vieren in het familiehuis, weten ze nog niet dat ze worden opgewacht door deze Rif van Bosch. Al na de eerste nacht zitten ze tot over hun oren in misschien wel het grootste avon-

tuur dat ze ooit zullen beleven. Heleen Faber: “Ernst Feurer is Zwitser. Met zijn partner, mijn nichtje en oud-eilandse Janny Kooistra, bezoekt hij regelmatig Schiermonnikoog. Het eiland fascineerde hem zo, dat de wens bij hem ontstond een prentenboek over Schiermonnikoog te maken. Hij heeft mij gevraagd er een verhaal bij te verzinnen. Zo is Rif van Bosch ontstaan.” Vanaf 5 oktober te koop bij boekhandel Kolstein aan de Middenstreek.

Wantij

Door Ilse Lemmers, medewerker boekhandel Kolstein

De Waddenzee verdrinkt. Veel delen van het wad komen steeds vaker en langer onder water te staan, waardoor het wadlopen misschien al binnen tien jaar onmogelijk is. Reden dus voor Jaap Robben om voor het eerst te gaan wadlopen naar Schiermonnikoog. Hij verwacht een kalme, haast meditatieve tocht, omringd door niets anders dan wat luierende zeehonden en talloze verborgen schatten, achtergelaten door de zee. Al snel wordt duidelijk dat hij zich heeft vergist: met laconieke gidsen en tien mede-wadlopers, waaronder iemand die luid met zijn moeder beeldbelt en een groep vrijgezellenfeestvierders, blijkt de tocht allesbehalve meditatief. Robben zoekt de rust achteraan de stoet en is verbaasd hoe weinig er eigenlijk te zien is: geen zeehonden en krioelende beestjes in het zand, alleen maar een enorme, uitgestrekte vlakke zompige modder. Terwijl hij voortbagert naar het noordelijkste puntje van Nederland, probeert hij te zien wat onzichtbaar is. Met een mooie lepelaar op de voorkant is Wantij (64 pagina's) een aanwinst voor de verzameling Terloops-

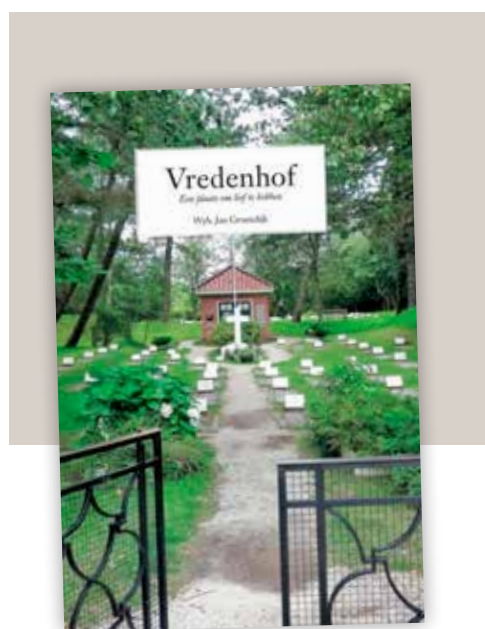

deeltjes, waarin steeds een wandeling wordt beschreven. Te koop bij boekhandel Kolstein aan de Middenstreek.

Schiermonnikoger almanak 2025

Eilanders leven dicht bij de natuur. Hun dagindeling wordt beïnvloed door de elementen. Zwemmen in zee met hoog water, foto's maken in het gouden uur, wadlopen, zeilen of gewoon de zon zien ondergaan? Op de Schiermonnikoger almanak vind je voor alle dagen van het jaar de tijdstippen van eb- en vloed, zonsopkomst- en ondergangen, andere natuurfenomenen, feestdagen, schoolvakanties en lokale evenementen. Plan je dag in één oogopslag! Deze wandkalender van 21 x 45 cm is geïllustreerd met natuurfoto's van het eiland en bevat een snuifje eilander taal. Te koop bij informatiecentrum Het Baken en boekhandel Kolstein aan de Middenstreek. dewittehaas.nl

Vredenhof themanummer

Begin mei is het themanummer Vredenhof verschenen, een uitgave van de cultuurhistorische vereniging 't Heer en Feer. In 1998 verscheen er al eerder een themanummer over deze drenkelingenbegraafplaats. Tot op de dag van vandaag blijven nog veel vragen onbeantwoord over Vredenhof. Toch zijn er door de jaren heen steeds weer meer stukjes van de puzzel gevonden. De nieuwe uitgave is geschreven door Wyb Jan Groendijk, sinds 1980 beheerder van deze in het groen verscholen plek ten noorden van de Reddingsweg. Losse nummers zijn verkrijgbaar in het Koningshuis of te bestellen via de webwinkel.

29 OKTOBER

Buiten het boekje

Toine Heijmans

Toine Heijmans geeft op uitnodiging van boekhandel Kolstein een lezing over zijn nieuwe boek Buitendijks. Heijmans werd bekend met romans over de zee. In Hotel van der Werff neemt hij zijn lezers mee naar de uiterwaarden, waar Willem de Waal een tentje bewoont. Willem leeft alleen met de natuur die hem omringt. Niemand weet van zijn buitendijks bestaan, of toch wel? Buitendijks is een ontroerend verhaal over de macht van de natuur en de onmacht van de mens, die ondanks zijn vernuft nooit is opgewassen tegen het onvermijdelijke. Boek en tickets zijn vanaf 10 oktober te koop bij boekhandel Kolstein aan de Middenstreek.

Moedertje Groen - Leven aan de Kust

In het boek Moedertje Groen - Leven aan de kust neemt natuurgids Tessa Yanover je mee naar de wonderlijke wereld van de zee. Op een enthousiaste manier verwoordt ze haar passie voor het zeeleven. Yanover: “Ik ben opgegroeid in Noordwijk, maar op Schiermonnikoog, omringd met de ruigte en schoonheid van de zee, voel ik mij thuis. Het geeft me rust. De afgelopen jaren ben ik bijna maandelijks op het eiland om te schrijven. Tijdens het struinen kom ik op de mooiste plekken en ontmoet ik graag de stilte.” Beleef haar avonturen op de Waddenzee en reis met haar mee langs de Noordzeekust. Moedertje Groen, Leven aan de kust is een afwisselend boek met kleurrijke natuurfotografie en geschreven brieven van kinderen aan de Noordzee. Een boek om je ‘zeehonger’ te stillen. Te koop bij informatiecentrum Het Baken. Via www.moedertjegroen.nl publiceert Tessa Yanover regelmatig verhalen over de natuur op Schiermonnikoog.

Welkom in de Got Tjark

De Protestantse Gemeente van Schiermonnikoog heet u van harte welkom in de Got Tjark, het kerkgebouw midden in het dorp. We zijn als kerk deel van het dorp. Elke zondagmorgen komen we samen in een kerkdienst, die begint om 10.00u. Tijdens de vakantieweken is er kindernevendienst voor kinderen in de basisschoolleeftijd. In de zomermaanden bent u ook op dinsdag en donderdag welkom in het kerkgebouw, voor bijvoorbeeld een korte bezinningswandeling. Verder worden in de zomermaanden oecumenische zomeravonddiensten gehouden.

De gemeente heeft op dit moment een eigen predikant (dumde in de Eilander taal), ds. Marten de Jong. Wilt u meer informatie of wilt u actuele informatie over bijvoorbeeld kerkdiensten dan kunt u die vinden op de website van de Protestantste Gemeente:

www.kerkschiermonnikoog.nl

We zien u graag komen.

De Sint Egbert Kapel

Het meest noordelijke kerkje van Nederland staat aan de Badweg. Ruim 100 jaar staat de kapel hier al. In het midden van de vorige eeuw was het de kapel die hoorde bij het koloniehuis ernaast. Uit die periode stammen ook de kruiswegstaties, kleine panelen die het lijdensverhaal van Jezus afbeelden. Ze zijn gemaakt door Zr Martina OCD in de Karmel in Drachten. Bijzonder vanwege de afbeelding van kinderen op elk van de 14 paneeltjes. *Kijk voor vieringen op www.sintegbertkapel.nl*

Klooster Schiermonnikoog

Aan de rand van het dorp met zee, strand en duinen vlakbij, ligt het kleinschalige klooster Schiermonnikoog. Het klooster kan maximaal tien monniken en zes gasten herbergen. De monniken en gasten leven afzonderlijk van elkaar in eigen gedeelten, maar de kapel is wel gemeenschap-

pelijk. In de kloosterkapel kunnen (buiten coronatijd) naast de gasten nog negen bezoekers aanschuiven. Doorgaans is het stil in de directe omgeving van het klooster, maar niet altijd. Het klooster zelf nodigt uit de innerlijke stilte op te zoeken. www.kloosterschiermonnikoog.nl

10 OKTOBER & 2 NOVEMBER
In verbinding met het eiland

Geniet jij ook zo van het vrije uitzicht boven zee? Vanuit Stichting Waddenlicht begeleidt Annette Polman jou tijdens bijeenkomsten op het strand op een innerlijke reis waarin je je bewuster wordt van de wisselwerking tussen jou en de oneindigheid. Hiermee draag je ook bij aan het behoud van het vrije uitzicht over zee en van de rijke onderwater-

wereld. Tijdens bijeenkomsten Systeemopstelling kun je je inzichten in de samenhang tussen planten, dieren, mensen en de dynamiek van het eiland verdiepen en daarmee je natuurbeleving verrijken. Onder begeleiding van Annette Polman en Vijko Lukkien. www.waddenlicht.org

ETEN & DRINKEN

Beachclub Noderstraun

Badweg 32, tel. 0519-531940
www.beachclubnoderstraun.nl

Restaurant/pizzeria
De Ware Jakob

Langestreek 46, tel. 0519-531687
www.dewarejakob.nl

Schiermonnikoger Vishandel

Noorderstreek 38, tel. 0519-531743
www.schiermonnikogervishandel.nl

Strandpaviljoen De Marlijn

Prins Bernhardweg 2, tel. 0519-531397
www.demarlijn.com

Eetwinkel Vrouwe Jakoba

Badweg 4, tel. 0519-531173
www.vrouwejakoba.nl

Van Schier Kaas & delicatessen

Reeweg 5
www.vanschier.nl

IJs & Koffiebar Meneer Banck

Langestreek 13, tel. 0519-720261

VERHUUR

Fietsenverhuur Schiermonnikoog

Middenstreek 10 en Badweg 6
tel. 0519-531104 / 06-23354618
www.fietsenopschiermonnikoog.nl

Fietsenverhuur Soepboer & Schierfiets

Paaslandweg 1 en Noorderstreek 32
tel. 0519-531636
www.fietsenverhuurschiermonnikoog.com

Kindermeubilair

Fam. A. Holwerda
Reddingsweg 38
tel. 0519-531754 / 06-57040314 (vooraf reserveren)

Speluitleen

Reddingsweg 28
tel. +31 (0)6 52 60 81 05
www.linnenverhuurschiermonnikoog.nl

Linnenverhuur Schiermonnikoog

Reddingsweg 28
tel. +31 (0)6 52 60 81 05
www.linnenverhuurschiermonnikoog.nl

Schierlinnen

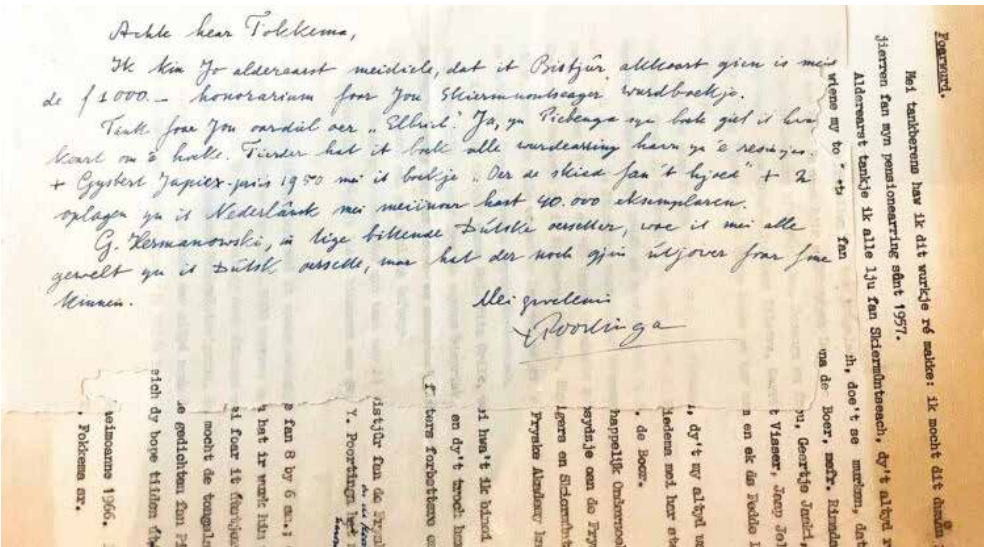
tel. 06-12896892
www.schierlinnen.nl

TRADITIE & HISTORIE

Bruikleen en schenkingen

Het gebeurt regelmatig dat 't Heer en Feer iets in bruikleen krijgt of een schenking van waarde, als erfgoed van dit eiland. Vastgelegd wordt wat het is, zo mogelijk met bijbehorend verhaal, wie het schonk of uitleende en wanneer. De (bruikleen-)gever ontvangt een bewijs van bruikleen of schenking. Bij bruikleen wordt vastgelegd hoe lang de termijn is en onder welke voorwaarden.

In het archief wordt het document met gegevens en een afbeelding van het object opgeslagen. Onlangs ontving 't Heer en feer het originele manuscript van 'Wezzenlist fan it Schiermonnikoogs' van D. Fokkema sr, met correspondentie; uit 1966 van Douwe Fokkema sr. geschonken door Douwe Fokkema jr.

Honderd jaar bus Hotel van der Werff

Op 23 juni 1924 kreeg Sake van der Werff zijn eerste motorrijtuigkente-ken en kwam de eerste bus van Van der Werff op het eiland. Het was een T-Ford, met het kenteken - B 7852 -. In die tijd was het nog wel een hele toer om zoiets het eiland op te krijgen. Het voertuig werd in Zoutkamp op een betonningsvaartuig gehesen. Bij Schiermonnikoog moest men vier uur wachten op laag water. Vervolgens werden palen en planken uitgelegd en werd de T-Ford, met behulp van dertig jongens van de zeevaartschool, door het water het eiland op geduwd. Er was toen nog geen aanlegsteiger. Eenmaal

op het eiland aangekomen werd de bus, vooral van onderen, grondig gereinigd om aantasting door het zeewater te voorkomen. Vanaf dat moment werd er in het seizoen dagelijks heen en weer gereden tussen boot en dorp en door naar het strand. Elke rit kostte tien cent per persoon en het was erg druk. Soms werden er wel duizend mensen per dag vervoerd. In 1926 werd er een grotere Chevrolet bus bijgekocht, die op dezelfde manier naar het eiland is gebracht. Sinds die tijd zijn er vele bussen versleten en rijdt er nog altijd een Van der Werff bus op het eiland.

UIT HET FILMARCHIEF VAN 'T HEER EN FEER

Het Neptunusfeest

Het Neptunusfeest: bij het zeevolk vroeger de naam voor het onderdom-pelen van nieuwelingen aan boord die voor het eerst de evenaar passeerden. Het was voor de nieuwelingen niet altijd een feest, tegenstribbelen was er niet bij. Na de doop werd door Neptunus een certificaat uitgereikt, die de passage van de evenaar bevestigde. Ook op Schiermonnikoog vonden Neptunusfeesten plaats; zo'n honderd jaar geleden bij de Zeevaartschool en ook in 1947 en 1950, georganiseerd door Dubovica (Dubblinga, van Bon, Visser en Carst). Jan-Berend Bazuin organiseerde een Neptunusfeest in 1973. Op 10 augustus 2002 filmde Dick Kool het Neptunusfeest, zijn vrouw Lina Kool-Aikema deed het geluid.

Neptunus zou na lange jaren van afwezigheid een bezoek aan het eiland brengen en omstreeks 12 uur arriveren. Onder het gezang van het Shantykoor zette Neptunus voet aan wal en richtte zich vervolgens tot de samengestroomde menigte. Hij verontschuldigde zich voor zijn lange afwezigheid en herinnerde de eilandbewoners aan een bezoek in 1947, toen er in zijn gevolg eilanders van de club Dubovica waren geweest, die eigenlijk de grondleggers waren van dit gebeuren. Na de toespraak van burgemeester Fennema ging Neptunus met zijn gevolg naar de andere kant van de dijk, waar een gereedstaande boerenwagen geheel in stijl was aangekleed met zeewier, reddingsboeien en

een opgezette meeuw als boegbeeld. Op de kar een oude piano, die naar de klank te oordelen onder de zeespiegel was bespeeld, maar ter verhoging van de feestvreugde het gewenste effect had. Het Neptunusfeest verplaatste zich naar het dorp waar het nog lang werd gevierd!

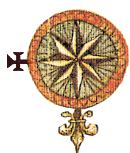
't Heer en Feer heeft deze twintig minuten durende film in het archief; het is de 100e film uit hun filmarchief. Alle films in het archief kunnen op verzoek worden getoond. Je kan de gearchiveerde films ook thuis bekijken. Ga naar de webwinkel van 't Heer en Feer en regel daar voor een klein bedrag toegang tot de film. De film is dan zeven dagen beschikbaar.

Badhotel stortte in zee

Ongeveer 800 meter ten noorden van waar nu Beachclub Noderstraun staat, richting het strand, stond eerst eens de parel van het eiland: het Badhotel. In 1885 liet mr. J.E. Banck, eigenaar van het eiland, het grote Badhuis bouwen. In 1887 was de opening. Het Badhotel had een eigen lichtcentrale en pompinstallatie, die het hotel voorzag van water. Er waren sfeervolle zalen, baden en zestig kamers in het hotel. De (bad) gasten waren voornamelijk rijke mensen uit de stad Groningen en het noor-

den van Duitsland. Ongeveer in 1916 begon langzaam de duinafslag. Eind augustus 1924 werd het hotel door onderminning van het zeewater aangetast. De aangebouwde keuken was reeds in zee gestort. Op dat moment logeerden er nog tachtig gasten in het hotel: een bewijs hoezeer de rustige, vriendelijke badplaats in trek was. In 1924, honderd jaar geleden, is het Badhotel verder afgebroken, waarmee een belangrijk onderdeel van de badplaats Schiermonnikoog verdween.

Schier
monnik
oog
shop.nl

Schierboeken | Schiertruien | Eilandkado's | Souvenirs

Specialist van de Wadden

www.bakkerijdonders.nl

Bakkerij

Donders

Middenstreek 12
Schiermonnikoog

*Drink- & Eethuis,
met snack- & ijskiosk,
groot en beschut zonneterras,
goed zwemwater en speelstrand*

**drink & eethuis
de Berkenplas**

Prins Bernhardweg 1
Schiermonnikoog

tel. 0519 531570
www.schiermonnikoog-horeca.nl

ook voor groeps catering hét adres!

Atelier Langestreek 7
schierhout lampen, foto's
en olieverf **schilderijen**

fotografie
trouwreportage
familie gezin shoot
landschap
interieur en
website

verhuur appartementen
paal 7 en studio 7
op Langestreek 7

06-47603896

WWW.ATELIERROMY.NL

telier Romy

romydam@knid.nl

Blokarten

Vliegeren

Boogschieten

Brandingkayakken

SUP'en

Surfen

En nog veel meer!

**Een dag vol spannende
activiteiten begint
bij Reactief!**

Reactief Buitensport

Strandopgang Westerhofpad

Tel: +31621945871

www.reactief-buitensport.nl

info@reactief-buitensport.nl

**KITESURFEN
SCHIERMONNIKOOG**

Privé les

3-daagse cursus

Materiaal verhuur

Leren op jouw niveau

Ervaren begeleiding

**Altijd al willen kitesurfen?
Dit is jouw kans!**

En nog veel meer!

Kitesurfen Schiermonnikoog

Strandopgang Westerhofpad

Tel: +31621945871

www.kitesurfen-schiermonnikoog.nl

info@kitesurfen-schiermonnikoog.nl

Wad
anderz

• Havenpaviljoen •

**DAAR BELEEF
JE WAD!**

Havenpaviljoen Wad Anderz [Waddenhaven] | Reeweg 25 | 9166 PW Schiermonnikoog
www.wadanderz.nl | 0519-700205

KUNST & CULTUUR

Expositie: Vredenhof

Bezoek in het Koningshuis, op de hoek van de Langestreek en de Nieuwestreek, de expositie van de cultuurhistorische vereniging 't Heer en Feer. Daarin is, naast de standaardexpositie over onderwijs, eilander huizen, kerken, walvisvaart, boeren, eilander winkels en bedrijven, nu ook plaats ingeruimd voor Vredenhof: de eilander drenkelingen/oorlogsbegraafplaats. De expositie

is een eerbetoon aan de drenkelingen die er zijn begraven en schetst onder andere een sfeerbeeld van één van de begrafenissen. De expositie ondersteunt de nieuwe uitgave van het themanummer over Vredenhof, dat door Wyb Jan Groendijk is geschreven. *Blader terug naar pagina 29 van deze krant voor meer informatie.*

Menno Vos Galerie & Atelier

Al heel wat jaren komen mijn vrouw Roely en ik op Schiermonnikoog. We zijn echt verknocht geraakt aan het eiland: de rust, de ruimte, de aardige mensen en niet te vergeten de prachtige vogeltjes. Sinds 2020 zijn we vervroegd met pensioen en heb ik nog meer tijd om mijn grote passie uit te oefenen: abstract schilderen. Ik ben nu zo'n tien jaar internationaal en in Nederland actief en al bijna net zo lang is het onze droom om een eigen galerie te beginnen. Toen we in mei hoorden dat het pand tegenover de Toxbar te huur was, hebben we de stoute schoenen aange-

trokken en geïnformeerd. We hebben niet lang getwijfeld en per 1 augustus is Menno Vos Galerie & Atelier geopend aan de Reeweg 8b. Een prachtig pand en heel geschikt als galerie én atelier. Want ik ga daar ook schilderen: iets waar ik me erg op verheug. De eerste maanden zal de galerie onregelmatig open zijn. Vanaf november zijn de openingsdagen vrijwel elke week van donderdag t/m zondag. Loop gewoon eens binnen om te kijken of voor een praatje: van harte welkom! www.mennovospaintings.nl

5 OKTOBER T/M 5 JANUARI

Het Lege Landschap - Janine Eshuis

Schiermonnikoog is voor Janine Eshuis (1966) een tweede thuis. Al sinds haar vierde verblijft zij met enige regelmaat op het eiland. Met haar oom (leraar biologie) en nichtje zette zij eind zestiger jaren haar eerste voetjes op het eiland. Sindsdien is het eiland, het wad en de kwelders een terugkerende inspiratiebron in haar werk. Janine is opgeleid aan de AKI ArtEZ Academy of Arts & Design (Enschede) en de Inverlochty Art School in Wellington (Nieuw-Zeeland). Ze werkt de laatste jaren aan een serie 'Lege landschappen. Vergezichten. Wind, zon, wolken en weidsheid.' Zo 'jut' Janine eenvoud, schoon-

heid, stilte en rust. Tijdens de expositie bij havenpaviljoen Wad Anderz toont zij een deel van haar Lege Landschappen. Een verzameling abstracte leegtes van duinen, strand, dijken en kwelders op oud Engels linnen en een serie minimalistische keramische schilderijen verbeelden vergezichten waarbij de kleuren van het eiland de hoofdrol spelen. In 2021 heeft de gemeente Schiermonnikoog een werk van Janine aangekocht dat momenteel in de raadszaal hangt. Verder is eveneens een selectie van haar werk te zien bij Smit & De Boer aan de Middenstreek.

LEER SCHIERMONNIKOOGS MET DYAMI

In 2018 leerde taalvirtuoos Dyami Millarson het Schiermonnikoogs in 52 dagen. Hij kreeg twee bevriende taalwonderen ook zover, waarna ze het Schiermonnikoogs als geheimtaal onder elkaar gebruiken, zodat niemand hen kan verstaan. Het geeft aan hoeveel plezier ze erin hebben. In deze rubriek geeft Dyami je een leuke en leerzame les in het Schiermonnikoogs.

Belofte oon de kôve - deel ien

Op it Eilaun spiile in lytj faam mooi in bal by in sompich watterplak. Har bal role ynienen yn it watter. Dà sei in kôve mooi in britsen bjokken tjin it faam: „Famke, aste my mooi nooi hús tò nimste, dan sil ik dyn bal feur dy út it watter helje.”

Oon - aan. Kôve - meeuw. Ien - één. It - het. Eilaun - Schiermonnikoog. Spiile - speelde. In - een. Lytj - klein. Faam - meisje. Mooi - met. Sompich - moerassig. Watterplak - waterpoel. Har - haar. Yn - in. Role - rolde. Ynienen - ineens. Watter - water. Dà - toen. Britsen - gebroken. Bjokken - vleugel. Famke - meisje. Aste - als je. Nooi ... tò - naar ... toe. Nimste - neemt. Sil - zal. Dyn - jouw. Dy - jou. Út - uit. Helje - halen.

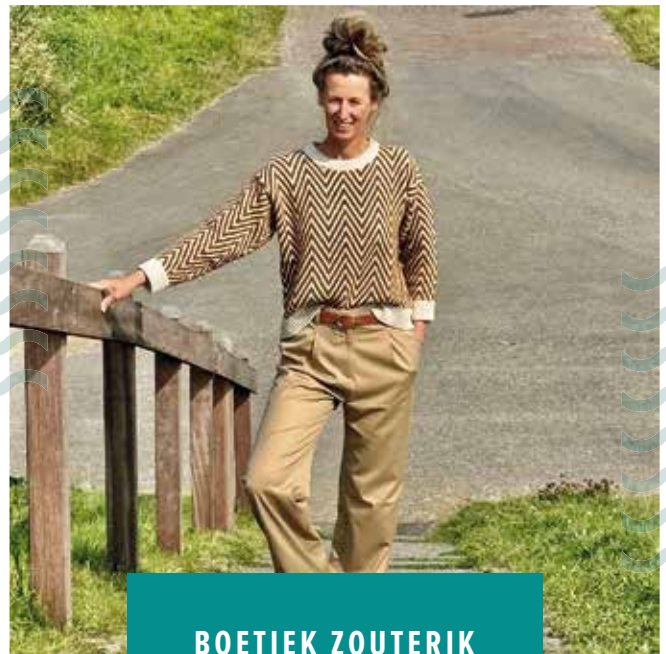

Fijn, verzorgd vakantiehuis
aan de rand van het dorp.
Komen jullie logeren?
De fazanten en vinkjes scharrelen in de tuin.

zendaopschier@gmail.com | www.vvvschiermonnikoog.nl
Noorderstreek 8 | Schiermonnikoog

ZO
ZOUTERIK

BOETIEK ZOUTERIK

stoer & vrouwelijk
eerlijk & duurzaam

Ik zie je bij Zouterik!

Middenstreek 11 • Schiermonnikoog • www.zouterik.nl • @zouteriknl

ARTERIA
kunstbureau
Presenteert:

HET LEGE LANDSCHAP
Janine Eshuis

5 oktober 2024 t/m 5 januari 2025
Havenpaviljoen Wad Anderz
Bij Smit & de Boer

Havenpaviljoen Wad Anderz [Waddenhaven] | Reeweg 25 | 9166 PW Schiermonnikoog
Bij Smit & de Boer | Middenstreek 23 | 9166 LL Schiermonnikoog

SCHIER LINNEN

linnenverhuur

gemakkelijk
online bestellen en betalen

voordelige linnen-
& vakantiepakketten

altijd op locatie bezorgd

www.schierlinnen.nl

BOUW/KLUS/INSTALLATIE/
SCHILDER BEDRIJVEN

Klusbedrijf D. Dam

tel. 06-20632378

Bouwbedrijf Dijkstra

tel. 0519-531762

Installatiebedrijf Vlasma

tel. 0519-531345

Schier Schilders

tel. 0519-531082

Hellinga en Visser Schilders

Melle Grietjespad 13a

www.schildersbedrijf-schiermonnikoog.nl

ETEN & DRINKEN

Eetcafe Het Oude Boothuis

Nieuwestreek 6, tel. 0519-531460

www.hetoudeboothuis.nl

Cafetaria De Halte

Reeweg 4, tel. 0519-531256

www.schiermonnikoog-horeca.nl

De Koffiekajuit

Langestreek 17, tel. 0519-532075

www.smakelijkschier.nl

Tox Bar

Reeweg 7, tel. 0519-531373

www.toxbar.nl

Drink- & Eethuis De Berkenplas

Pr. Bernhardweg 1, tel.0519-531570

www.schiermonnikoog-horeca.nl

Familierestaurant ‘t Wantij

Langestreek 11 , tel. 0519-531526

www.smakelijkschier.nl

Hotel, wijnbar & bistro De4dames

Langestreek 9, tel. 0519 531133

www.de4dames.nl

Hotel Duinzicht

Badweg 17, tel. 0519-531218

www.hotelduinzicht.nl

Hotel Graaf Bernstorff

Reeweg 1, tel. 0519-820050

www.bernstorff.nl

Hotel Van der Werff

Reeweg 2 , tel. 0519-531203

www.hotelvanderwerff.nl

Hotel Brasserie Brakzand

Langestreek 66, tel. 0519-700207

www.brakzand.nl

Havenpaviljoen Wad Anderz

Reeweg 27, tel. . +31 519-700205

www.wadanderz.nl

SCHOONMAAK

Schoonmaakbedrijf Schierglas

tel. 06-12896892

www.schierglas.nl

Meet Me at the Lighthouse
Literatuurfestival

Van donderdag 14 tot en met zondag 17 november 2024 vindt de derde editie plaats van literatuurfestival Meet Me at the Lighthouse. Vele schrijvers maken de reis naar Schiermonnikoog voor vier dagen vol literatuur. Het festival brengt schrijvers, dichters, denkers, wetenschappers en het publiek met elkaar in gesprek over literatuur, kunst, wetenschap en samenleving, met het eiland als decor, inspiratie én gespreksonderwerp. Meet Me at the Lighthouse wordt gemaakt uit liefde voor literatuur, cultuur en natuur op het Friese Waddeneiland Schiermonnikoog. Leg deze editie je oor te luisteren en raak geïnspireerd, ontroerd, of laat je verrassen door de literatuur die het eiland voor een paar dagen nóg mooier maakt. Op deze pagina staan enkele programma's uitgelicht. *Kijk voor de overige programma's, meer informatie en kaarten op www.mmatl.nl.*

14 NOVEMBER

Resultaat residentie
Sacha Bronwasser

Schrijver, kunsthistoricus en curator Sacha Bronwasser was afgelopen editie van het festival een van de schrijvers in de line-up. Ze debuteerde in oktober 2019 met het veelgeprezen Niets is gelogen. In februari 2023 verscheen haar roman Luister, met nog meer juichende recensies. Afgelopen december kwam ze voor een residentie naar Schiermonnikoog om voor het festival aan een nieuw verhaal te werken. Het resultaat wordt gepresenteerd tijdens het avondprogramma op donderdag. De nieuwe auteur in residentie is Eva Meijer.

14 T/M 17 NOVEMBER

Literaire programma's
Luister!

Naast tal van kleinere literaire programma's bestaat Meet Me at the Lighthouse uit vier grote centrale literaire programma's in de Stag. Op de eerste avond staat 'het eiland als decor voor literatuur' centraal, met Sacha Bronwasser. Hoe beleefde ze het eiland en hoe inspireerde de omgeving en de ontmoetingen met mensen haar? Op vrijdagavond geven Jaap Robben, Jente Posthuma en Dorien Dijkhuis een stem aan hen die tegen de stroom in moeten zwemmen. Ook Hoge Woorden is onderdeel van dit avondprogramma. Op zaterdagavond gaat Lin An Phoa in gesprek met schrijvers Frank Westerman, Eva Meijer en Renske Jonkman. Femke Essink doet dat met Mohammed Benzakour en Adwin de Kluyver. Op zondagmiddag worden de vier centrale literaire programma's afgesloten met een voordrachtsmiddag. Voor deze vier programma's is een passe-partout ticket verkrijgbaar.

15 NOVEMBER

Wantij: Wadlopen
met Jaap Robben

Loop tijdens deze wandeling mee met Jaap Robben over het wad en luister naar zijn bevindingen. Een eerdere wadloopervaring beschrijft Robben in zijn boek Wantij, dat in mei van dit jaar uitkwam in de Terloops-wandelreeks van Uitgeverij Van Oorschot. Voorafgaand aan de wandeling gaat Erik Jansen, boswachter Ecologie op Schiermonnikoog, met Jaap Robben in gesprek over Wantij, het wad en de wandeling die volgt. Kijk voor een recensie van Wantij op pagina 29 van deze krant.

16 NOVEMBER

Uitreiking
Literatuurprijs

De Literaire Werkplaats organiseerde voor de vierde keer de Literatuurprijs Schiermonnikoog (2024). Vandaag is de prijsuitreiking. Het thema van deze gedichtenwedstrijd was Luister!, aansluitend bij het thema dat het literatuurfestival Meet Me at the Lighthouse koos voor de festivaleditie van dit jaar. Alle schrijvers van Nederland mochten dit mooie thema verwoorden in een aansprekend, pakkend, eigenzinnig, leerzaam en luisterrijk gedicht. Man achter de literatuurprijs is Gerard Beentjes, vaste gast op het eiland én van het festival. Gerard Beentjes is behalve dichter ook docent schrijven, onder meer voor de School der Poëzie. Hij was mede-initiatiefnemer en gedurende de eerste vijf jaar presentator van de Poëzieslag, de eerste en langst lopende Nederlandstalige poetryslam.

15 NOVEMBER

Literaire lunch
met Dorien Dijkhuis

Geniet van een heerlijke lunch en wordt verrast met een voordracht van poëzie, fictie of spoken word van Dorien Dijkhuis. Zij schitterde vorig jaar op Meet Me at the Lighthouse en dit jaar is ze er weer. In de tussentijd kwam haar prozadebuut Dezelfde maan uit: een associatieve vertelling en poëtische mozaïekroman over mogelijkheden en onmogelijkheden, over de potentiële versies van onszelf, liefdesverdriet, eenzaamheid, het verlangen naar verbinding en over de kracht en de grenzen van taal.

GEMEENTE SCHIERMONNIKOOG

Gemeentehuis en gemeenteraad

Het oudste deel van het gemeentehuis aan de Nieuwestreek werd gebouwd in 1857. Nadat het later wit werd geschilderd, kreeg het de bijnaam 'het Witte Huis'. In het Witte Huis bevinden zich de raadzaal annex trouwzaal en twee vergaderkamers. In 2006 kwam er een nieuwe kantoorvleugel, waarin zich het kantoorgedeelte en archief bevinden.

Vóór 1857 vergaderde men in het café van het voormalige recht-, raad- en posthuis van het eiland, op de plaats waar nu Hotel van der Werff is gevestigd. De gemeenteraad van Schiermonnikoog bestaat uit negen leden, afkomstig van de drie plaatselijke partijen: Samen voor Schiermonnikoog, Ons Belang en Schiermonnikoogs Belang. Het college wordt gevormd door de burgemeester en twee wethouders.

Activiteitenstrand

Tussen de strandovergangen Badweg (oostelijk van strandpaviljoen Paal 3) en strandpaal 5 (westelijk van strandovergang Jacobspad) is het toegestaan om onder andere te vliegeren, kitesurfen en strandzeilen. Vliegeraars: gebruik bij voorkeur een vlieger die geen overbodig geluid maakt, kijk goed uit en zorg ervoor dat u ruim afstand houdt van mensen en dieren. Komt de huifkar in de buurt of zijn er ruiters? Neem dan uw vlieger even in (niet neerhalen). Wandelaars en overige strandgebruikers: het activiteitenstrand op Schiermonnikoog is relatief klein. Omdat dit stuk strand is aangewezen voor het uitvoeren van deze activiteiten moet u zich er dus van bewust zijn dat er snelle voertuigen voorbij kunnen komen. Houd daarmee rekening, zeker met kleine kinderen en loslopende honden. Vanzelfsprekend houden de vliegeraars rekening met u, maar mocht u behoefte hebben aan meer rustig recreëren raden wij aan een ander stuk strand te kiezen.

Drones

Op Schiermonnikoog hebben we liever niet dat je met een drone vliegt. Drones passen niet in het natuurgebied en zij verstoren de rust die wij en onze gasten waarderen. Daarom is het op veel plaatsen niet toegestaan om met een drone te vliegen.

Paardrijden

Voor ruiters en menbers is de folder 'Paardrijden op Schiermonnikoog' beschikbaar met daarin routes en afspraken.

Strandvonder

In alle aan zee grenzende gemeenten wordt het beheer van de strandvonderij uitgeoefend door de burgemeester. U kunt uw vondsten melden bij de politie.

Strandrolstoel

Ook minder validen kunnen optimaal van het eiland genieten. De gemeente stelt gratis speciale strandrolstoelen beschikbaar, te vinden bij strandhotel Noderstraun aan de Badweg en strandpaviljoen De Marlijn aan de Prins Bernhardweg.

Afval

In elke wijk staat een huisvuilcontainer. Hier kunt u groente- en fruitafval, kunststoffen, drankenkartons en metalen in deponeren. Afvalinzamelaar Omrin scheidt dit afval achteraf. De vuilcontainers opent u met een speciale sleutelhanger.

Glas kunt u op meerdere plekken kwijt in glasbakken. Het oud papier wordt iedere eerste woensdagavond van de maand verzameld. Grof huishoudelijk afval kunt u digitaal bij de gemeente aanmelden. Klein chemisch afval wordt viermaal per jaar opgehaald. Bij de inzamelbak in de supermarkt kunt u kleding, batterijen, spaarlampen e.d. kwijt. Helpt u mee Schiermonnikoog schoon te houden?

Algemeen

Meer informatie over de verschillende onderwerpen op deze pagina en meer vind je op onze website www.schiermonnikoog.nl.

Ja, wij willen trouwen... op Schiermonnikoog!

Willen jullie trouwen op het kleinste bewoonde Waddeneiland van Nederland? Dat kan! Beleef hier een onvergetelijke huwelijksdag op een van de breedste stranden van Europa of op een van de andere sfeervolle trouwlocaties. Trouw (overleg de mogelijkheden) op de plek die jullie wensen. Voordat jullie trouwen moeten er een aantal formele zaken worden geregeld. De gemeente Schiermonnikoog is je hierbij graag van dienst.

Via onze website www.schiermonnikoog.nl geven wij zoveel mogelijk informatie om jullie voor te bereiden op jullie huwelijk.

Watertappunten

Vul zelf je flesje met heerlijk tapwater uit de duinen. Verspreid over het eiland vind je vijf watertappunten: bij de dijkovergang richting de veerhaven, de strandopgangen aan de Prins Bernhardweg en de Badweg, de vuurtoren en midden in het dorp in de Willemshof. Je levert op deze manier een bijdrage aan een beter klimaat door minder afval te produceren en de uitstoot van CO₂ te verminderen. Dit is een project van de werkgroep Fairtrade en de gemeente Schiermonnikoog en is gefinancierd door het Wagenborg CO₂ compensatiefonds.

Honden

Op het eiland zijn een aantal paden waar u uw hond onaangeliend kunt uitlaten. Op de kaart staat dit in roze aangegeven. Uw hond moet wel altijd onder appèl staan. Op de rest van het eiland moeten honden wél aan de lijn.

Als begeleider van een hond bent u verplicht de uitwerpselen van het dier op te ruimen. Op diverse plekken in het dorp staan Depodogs met gratis opruimzakjes. De gebruikte zakjes gooit u in de afvalbak.

Iets kwijt of gevonden?

Op de website www.verlorenofgevonden.nl kunt u alle gevonden en verloren voorwerpen raadplegen en een voorwerp registreren als verloren of als gevonden. Ga naar de Publieksbalie van het gemeentehuis voor meer informatie en/of het aanmelden van een gevonden of verloren voorwerp.

Gemeentehuis
Nieuwestreek 5
Postbus 20,
9166 ZP Schiermonnikoog
tel. 0519-535050
www.schiermonnikoog.nl
postbus20@schiermonnikoog.nl
Op werkdagen uitsluitend na telefonische afspraak geopend van 08:30 tot 12:00 uur.

VEER & BUSDIENST

Tickets

Tickets zijn online verkrijgbaar via www.wpd.nl. Ook kun je bij het havenkantoor in Lauwersoog terecht voor je bootkaartje. Wanneer je reist met Wagenborg Passagiersdiensten koop je altijd een retour.

Groepskorting

Reis je met een groep van 15 personen of meer, dan kun je korting op het tarief krijgen. Meld de groep ten minste één dag van tevoren aan. Dat kan telefonisch via 0900 9238 of via www.wpd.nl. Nemen jullie ook fietsen mee? Wil je dit dan ook meteen doorgeven?

Sneldienst

Dagelijks, volgens een vaste dienstregeling, met de sneldienst in 20 minuten aan de overkant. Je betaalt een toeslag op je vervoersbewijs voor de veerdienst. Dit regel je gemakkelijk online via www.wpd.nl. De sneldienst is alleen toegankelijk voor personen. Fietsen kunnen niet mee aan boord.

SCHIERMONNIKOOG > LAUWERSOOG					
MAT/M ZA	07:30	10:30	13:30	16:30	19:30
ZO - EN FEESTDAGEN		10:30	13:30	16:30	19:30

LAUWERSOOG > SCHIERMONNIKOOG					
MAT/M ZA	06:30	9:30	12:30	15:30	18:30
ZO - EN FEESTDAGEN		9:30	12:30	15:30	18:30

De vaartijd is circa 45 minuten.

Voor actuele informatie kijk op www.wpd.nl

Wagenborg Passagiersdiensten B.V.

Kantoor Lauwersoog

Zeedijk 9 9976 VM Lauwersoog

BMS Watertaxi

Bos Marine Services (BMS) vaart in principe 24 uur per dag, al geldt er wel een duurder tarief tussen 21:00 en 07:00 uur.

Het opstappunt op Lauwersoog is de drijvende steiger naast de overdekte parkeergarage op Lauwersoog. Op Schiermonnikoog stap je op de steiger op de Veerдам aan boord van de BMS Watertaxi.

Info en boekingen:

tel. 0519 - 34 94 22 of via info@bms-bv.com

Busdienst

Arriva verzorgt de vaste lijndienst op Schiermonnikoog, ook voor groepen. De bussen staan bij aankomst van iedere veerboot gereed om je naar je vakantieadres te brengen. Bij de buschauffeur kun je speciale eilandretour-kaarten kopen. Voor groepen is het mogelijk een gezelschapskaart te kopen.

BUSDIENST NAAR DE VEERBOOT

Halte	Vertrek voor afvaart
Noderstraun Badweg	40 min.
Lange- en Middenstreek	35 min.
Reeweg en Heereweg	30 min.

Arriva

Oosterreeweg 2, 9166 PE Schiermonnikoog

tel. 0519-531360

schiermonnikoog@arriva.nl

REDERIJ WAGENBORG

Je vakantie begint al op Lauwersoog! In ongeveer 45 minuten brengt Wagenborg Passagiersdiensten B.V. je naar het eiland.

De schepen zijn voorzien van alle comfort, en ook voor minder validen goed toegankelijk. Aan boord vind je buffetten waar je terecht kunt voor een vers kopje koffie, broodje, soep of een andere versnapering. Ook is er WiFi aan boord en lees je in deze informatiekraant of op de televisieschermen wat je allemaal kunt verwachten op het eiland.

PRAKTISCH

Bagage

Je mag als passagier of fietser maximaal 30 kilo handbagage aan boord meenemen. In de praktijk houdt dit in dat je zelf je bagage in één keer door de kaartcontrole moet kunnen dragen. Onder handbagage worden uitsluitend koffers, tassen, plunjezakken en rugzakken verstaan. Kisten, gereedschappen en dergelijke vallen hierbuiten. Je handbagage kun je na het passeren van de kaartcontrole in de bagagewagens plaatsen. Let op: de bagageruimte is beperkt en kan niet worden gereserveerd.

Transport

Wil je meer dan 30 kilo bagage meenemen, groepsbagage regelen, of je bagage van thuis tot aan je vakantieverblijf laten vervoeren? Neem dan contact op met dit eilandert transportbedrijf:

Ridder en de Vries Transporten

tel. 0519-531851

www.rdvtransport.nl

TAXI OP HET EILAND

Taxi Drent

Dinsdag en woensdag gesloten.

www.taxidrent.nl, tel. 0519-531400

Ode aan de kustverdedigers

De inmiddels overleden Jelle Woudstra, opperde zo'n twintig jaar geleden het idee om een meerpaal te plaatsen met daarop de hoogste waterstanden ooit gemeten op Schiermonnikoog. De gasten van het eiland zouden hierdoor meer gevoel krijgen bij het gebied, de getijden en de unieke plek van deze veerдам. Deze paal is geplaatst nadat de revitalisatiewerkzaamheden op de veerдам met succes zijn voltooid.

ROUTE

Per auto

Lauwersoog ligt aan de autoweg N361. Rij je via Leeuwarden, volg dan de route Dokkum/Lauwersoog. Via Groningen ga je vanaf de ringweg richting Winsum naar Lauwersoog.

Per bus of trein

Reis je met het openbaar vervoer? Raadpleeg dan [ov9292 \(9292.nl\)](http://ov9292.nl).

Parkeren

Schiermonnikoog is een autoluw eiland. Dit betekent dat auto's, motoren en andere gemotoriseerde voertuigen van bezoekers niet worden toegelaten zonder ontheffing van de gemeente Schiermonnikoog. Bij de haven van Lauwersoog, vlak bij de boot, vind je ruime parkeerterreinen.

Wagenborg Veerbootcafé

Ga ieder kwartaal in gesprek met één van de directieleden van Wagenborg Passagiersdiensten in het informatiecentrum Het Bakken. Deel je mening en maak je wensen kenbaar. De koffie staat klaar! Meer info op de website van de VVV.

Wist je dat...

Wandelen in een naaldbos goed is voor je gezondheid?

Culinaire wandeling

Het hoogtepunt van de November Wandelmaand: de dagelijkse culinaire wandeling. Een uitgelezen manier om de verschillende restaurants van het eiland te ontdekken in combinatie met een frisse wandeling. Schiermonnikoog kent vele leuke cafés en restaurants die juist op een herfstige dag in november volop gezelligheid bieden. Je loopt met je eigen gezelschap en in je eigen tempo een van de wandelroutes. Iedere route voert langs vijf sfeervolle locaties. Bij elke locatie krijg je een onderdeel van een vijfgangenmenu geserveerd, met een bijpassend drankje.

Paddenstoelenwandeling

Tijdens de November Wandelmaand geeft de boswachter je tips en trucs om paddenstoelen te herkennen. De vliegenzwam ken je vast wel, maar judasoor of koraalzwam? Hoewel paddenstoelen het hele jaar door te zien zijn in Nationaal Park Schiermonnikoog, zijn de meeste toch in de herfst te bewonderen. Ga mee met de boswachter en leer paddenstoelen herkennen op vorm, kleur en geur.

Wandel in november mee op Schiermonnikoog! De hele maand november organiseren de eilanders leuke, kleinschalige wandelingen onder leiding van ervaren, lokale gidsen. Ervaar de stilte van het eiland in deze rustige maand die nog prachtige, zonnige dagen heeft.

De wandelingen passen perfect bij al het moois van het eiland: geniet van de natuurwandelingen of blijf juist in en rondom het authentieke dorp om meer te leren over de cultuur en geschiedenis. Of ga eropuit en loop een van onze culinaire wandelingen, waarmee je natuur afwisselt met lekkere hapjes en drankjes op verschillende horecalocaties. Naast deze begeleide wandelingen kun je ook zelf op pad. Denk aan de Bunkerroute of een rondje dorp. Het programma wordt samengesteld door eilanders en uitgevoerd door de VVV in samenwerking met Natuurmonumenten, ‘t Heer en Feer, De Witte Haas en vele eilanders. Op deze pagina een greep uit het steeds groter wordende aanbod. Leden van Natuurmonumenten krijgen op veel wandelingen korting.

Tussen bergweg en kronkelpad

Een nieuwe dorpswandeling! Schiermonnikoog is rijk aan mooie en bijzondere plekken. Voor sommige moet je op pad – zoals de Balg, het Rif en de Kobbeduinen – maar andere zijn verrassend dichtbij. Tijdens deze rondwan-

deling leer je dorp en duinen van een andere kant kennen en steek je van gids Nathan Brinkman het een en ander op over de flora, fauna en rijke geschiedenis van onze Lytje Pole.

Ne kom Yn

Tijdens deze wandeling gaan er deuren voor je open die normaliter gesloten blijven voor publiek. Geboren en getogen eilander Sytze Schut neemt je mee door diverse gebouwen. Ja, je wandelt door de gebouwen. Om precies te zijn: aan de voorkant erin en aan de achterkant er weer uit. Wie weet loop je zomaar langs de mise-en-place van een chef-kok of glijd je langs de daalmast in de brandweerkazerne.

KNRM-wandeling

Een redder van de KNRM (Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij) neemt je mee op een wandeltocht en vertelt over het reddingwezen op het eiland. Bezoek het boothuis, de kerk en andere belangrijke locaties

Gluren bij de Buren

Tijdens de November Wandelmaand krijg je de unieke kans om het leven van eilandbewoners van dichtbij te ontdekken. Tijdens een korte wandeling door het dorp mag je bij verschillende huizen binnenkijken en ervaar je hoe eilanders hun dagen doorbrengen. Van ambachten en kunst tot gezellige bijeenkomsten, je krijgt een kijkje in werk en vrijetijdsbesteding. Stap in het leven van bijzondere eilanders.

En meer...

Literaire wandeling

Walvisvaart wandeling

Duinwandeling met Thijs de Boer

Stiltewandeling

Een rondje historie met Theo

Vredenhofwandeling

Kerstbomenwandeling

Loeren bij de boeren

HOOG & LAAG WATER

SEPTEMBER			
		HW	LW
1	4:10		-102
zo	10:30	123	
	16:48		-125
	23:13	103	
2	5:02		-113
ma	11:14	130	
	17:34		-131
	23:54	103	
3	5:43		-118
di	11:50	132	
	18:11		-130
4	0:25	102	
wo	6:17		-121
	12:20	131	
	18:43		-127
5	0:52	101	
do	6:47		-123
	12:50	130	
	19:12		-126
6	1:19	102	
vr	7:16		-126
	13:20	126	
	19:40		-124
7	1:47	102	
za	7:45		-126
	13:48	121	
	20:06		-120
8	2:12	99	
zo	8:12		-122
	14:13	114	
	20:29		-115
9	2:34	96	
ma	8:37		-118
	14:39	107	
	20:54		-112
10	2:56	94	
di	9:06		-114
	15:10	100	
	21:24		-107
11	3:29	92	
wo	9:43		-107
	15:53	90	
	22:06		-98
12	4:19	88	
do	10:33		-94
	16:54	79	
	23:02		-82
13	5:28	83	
vr	11:43		-78
	18:23	71	
14	0:21		-68
za	7:05	87	
	13:22		-75
	20:07	77	
15	1:59		-71
zo	8:38	103	
	14:53		-93
	21:27	91	
16	3:17		-88
ma	9:43	121	
	16:01		-114
	22:28	103	
17	4:18		-106
di	10:37	136	
	16:59		-130
	23:19	112	
18	5:13		-119
wo	11:25	146	
	17:50		-139
19	0:05	116	
do	6:03		-129
	12:11	151	
	18:36		-143
20	0:48	117	
vr	6:48		-137
	12:56	151	
	19:18		-142
21	1:29	117	
za	7:29		-141
	13:40	147	
	19:57		-137
22	2:08	116	
zo	8:08		-141
	14:24	137	
	20:33		-127
23	2:46	112	
ma	8:46		-136
	15:07	123	
	21:08		-114
24	3:24	107	
di	9:26		-124
	15:54	105	
	21:47		-98
25	4:09	101	
wo	10:13		-107
	16:51	88	
	22:34		-79
26	5:06	94	
do	11:14		-87
	18:05	75	
	23:41		-61
27	6:23	92	
vr	12:45		-76
	19:37	73	

28	1:23		-59
za	7:54	99	
	14:18		-87
	20:59	83	
29	2:44		-75
zo	9:10	114	
	15:27		-105
	22:01	96	
30	3:45		-94
ma	10:06	126	
	16:19		-118
	22:48	104	

OKTOBER			
		HW	LW
1	4:33		-107
di	10:48	131	
	17:02		-123
	23:24	107	
2	5:13		-113
wo	11:21	132	
	17:37		-122
	23:52	108	
3	5:46		-115
do	11:50	130	
	18:08		-120
4	0:17	110	
vr	6:16		-117
	12:19	128	
	18:36		-119
5	0:45	112	
za	6:46		-119
	12:48	124	
	19:03		-118

6	1:13	111	
zo	7:14		-119
	13:15	118	
	19:28		-116
7	1:37	108	
ma	7:41		-116
	13:39	111	
	19:52		-112
8	1:56	106	
di	8:06		-113
	14:06	104	
	20:19		-110
9	2:22	106	
wo	8:37		-111
	14:41	96	
	20:52		-105
10	3:02	103	
do	9:15		-105
	15:29	86	
	21:34		-95
11	3:57	99	
vr	10:07		-92
	16:37	75	
	22:31		-77
12	5:06	94	
za	11:22		-78
	18:07	69	
	23:53		-63
13	6:34	97	
zo	13:00		-78
	19:45	77	
14	1:30		-67
ma	8:04	111	
	14:26		-97
	21:01	91	
15	2:48		-86
di	9:12	127	
	15:30		-116
	22:00	103	
16	3:49		-104
wo	10:08	140	
	16:26		-128
	22:50	112	
17	4:43		-117
do	10:57	147	
	17:18		-133
	23:35	118	
18	5:34		-126
vr	11:45	149	
	18:04		-133
19	0:17	121	
za	6:21		-132
	12:31	146	
	18:47		-129
20	0:57	123	
zo	7:04		-135
	13:16	138	
	19:25		-124

21	1:36	123	
ma	7:44		-134
	14:01	126	
	20:01		-116
22	2:14	121	
di	8:23		-128
	14:45	110	
	20:37		-105
23	2:54	117	
wo	9:05		-116
	15:32	94	
	21:17		-91
24	3:40	110	
do	9:53		-99
	16:29	78	
	22:03		-74
25	4:38	103	
vr	10:53		-81
	17:39	68	
	23:05		-59
26	5:50	99	
za	12:14		-72
	19:00	67	
27	0:39		-54
zo	6:11	101	
	12:41		-79
	19:22	76	
28	1:04		-66
ma	7:30	111	
	13:45		-94
	20:23	89	
29	2:04		-83
di	8:28	120	
	14:36		-105
	21:09	100	

NOVEMBER			
		HW	LW
1	4:10		-107
vr	10:17	125	
	16:28		-114
	22:43	115	
2	4:43		-110
za	10:49	122	
	16:59		-114
	23:15	117	
3	5:16		-111
zo	11:21	118	
	17:28		-114
	23:45	117	
4	5:47		-112
ma	11:50	112	
	17:56		-112
5	0:09	115	
di	6:16		-110
	12:17	105	
	18:24		-110
6	0:33	114	
wo	6:45		-109
	12:49	98	
	18:55		-107
7	1:06	114	
do	7:19		-107
	13:31	90	
	19:31		-102
8	1:51	113	
vr	8:02		-101
	14:26	81	
	20:16		-92
9	2:48	109	
za	8:58		-92
	15:34	73	
	21:15		-79
10	3:54	107	
zo	10:14		-84
	16:55	71	
	22:35		-70
11	5:11	109	
ma	11:38		-88
	18:17	77	
12	0:00		-74
di	6:30	117	
	12:53		-102
	19:28	88	

13	1:14		-89
wo	7:38	127	
	13:55		-115
	20:27	99	
14	2:16		-104
do	8:38	135	
	14:51		-122
	21:18	109	
15	3:12		-115
vr	9:31	139	
	15:44		-123
	22:04	116	
16	4:06		-122
za	10:21	138	
	16:33		-121
	22:47	122	
17	4:57		-126
zo	11:10	133	
	17:17		-117
	23:29	126	
18	5:44		-127
ma	11:57	124	
	17:58		-113
19	0:10	128	
di	6:27		-126
	12:44	112	
	18:36		-108
20	0:50	127	
wo	7:09		-120
	13:30	98	
	19:14		-102
21	1:32	123	
do	7:52		-111
	14:16	85	
	19:55		-93

DECEMBER			
		HW	LW
1	4:12		-103
zo	10:23	114	
	16:25		-110
	22:48	118	
2	4:50		-106
ma	11:00	111	
	17:00		-111
	23:22	119	
3	5:27		-109
di	11:36	106	
	17:33		-111
	23:51	120	
4	6:02		-110
wo	12:11	100	
	18:07		-110
5	0:22	122	
do	6:38		-110
	12:50	95	
	18:43		-108

6	1:01	123	
vr	7:17		-109
	13:37	88	
	19:23		-104
7	1:49	123	
za	8:04		-105
	14:30	82	
	20:10		-98
8	2:42	121	
zo	9:01		-101
	15:29	77	
	21:09		-91
9	3:41	118	
ma	10:04		-99
	16:33	74	
	22:16		-87
10	4:45	116	
di	11:11		-99
	17:41	76	
	23:28		-88
11	5:55	117	
wo	12:18		-104
	18:49	82	
12	0:39		-95
do	7:06	119	
	13:21		-109
	19:52	92	
13	1:45		-104
vr	8:12	122	
	14:20		-112
	20:49	102	
14	2:47		-112
za	9:12	123	
	15:16		-112
	21:39	113	
15	3:47		-117
zo	10:07	122	
	16:11		-111
	22:26	121	
16	4:46		-121
ma	10:59	117	
	17:00		-109
	23:10	127	
17	5:37		-123
di	11:49	110	
	17:44		-108
	23:52	130	
18	6:21		-123
wo	12:35	101	
	18:23		-108
19	0:34	130	
do	7:02		-121
	13:19	92	
	19:01		-108
20	1:15	127	
vr	7:41		-116
	13:59	83	
	19:40		-105

Heerlijk genieten op Landal Vitamaris

Gratis
opgemaakte
bedden bij
aankomst

- Ca. 1 km van het strand gelegen
- 62 comfortabele appartementen, waarvan 16 luxueus en modern
- Overdekt zwembad met peuterbad*
- Gratis wellnessruimte met sauna's, Turks stoombad en relaxruimte*
- Speeltuin, airtrampoline en kinderspeelhoek
- Fun & Entertainment-programma in samenwerking met het Schiermonnikoger recreatieteam (tijdens de Nederlandse schoolvakanties)
- Fietsverhuur

Landal Vitamaris
Badweg 53
9166 NE Schiermonnikoog
www.landal.nl/vitamaris

*Alleen toegankelijk voor gasten van Landal Vitamaris.

rescueboat wadden experience

Het wad vanaf het water beleven?

Beleef de getijden van eb en vloed, varend door de geulen van de Waddenzee. Verwonder je over dit Unesco Werelderfgoed en laat je meenemen door de schipper die graag vertelt over dit unieke gebied.

Spot de zeehonden op de zandplaat. Of misschien zie je wel een bruinvis?

Stap op op Lauwersoog of Schiermonnikoog en vaar de zonsondergang tegemoet.

LAUWERSOOG OF SCHIERMONNIKOOG

SCHIERMONNIKOOG (0519) 53 12 33 Opstappen op de veerdam, te boeken bij VVV Schiermonnikoog
www.vvvschiermonnikoog.nl

LAUWERSOOG (0519) 34 94 22 Bij Waddenpaviljoen de Noorman ontvangen wij u om samen in te stappen op de rescueboat. Haven 50, Lauwersoog. Reserveer via: www.lauwersoog.nl